

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Ur innehållet:

Konsumtionen växlade upp sid 8

Tredje kvartalet var hushållens konsumtion åter en av de främsta drivkrafterna bakom BNP-tillväxten och bilinköpen stod i spetsen för en uppgång på bred front. Samtidigt fortsatte det höga sparandet, vilket indikerar att hushållen har ytterligare konsumtionsutrymme.

Bredare investeringsuppgång sid 11

De fasta bruttoinvesteringarna fortsatte att växa i snabb takt. Investeringarna lyftes liksom tidigare av att bostadsinvesteringarna fortsatte att stiga kraftigt. En breddning i uppgången har skett på sistone då även maskininvesteringarna börjat ta fart.

NR påverkas av den ökade migrationen sid 18

Antalet personer som sökt asyl i Sverige har ökat kraftigt det senaste året, vilket kommer ha en viss effekt på BNP-utvecklingen kommande kvartal. Denna temartikel förklarar hur redovisningen i NR påverkas av dessa befolkningsrörelser. I tider med snabb befolkningstillväxt ökar också relevansen för alternativa välfärdsåtgärder såsom BNP per capita.

Svårt att kringgå EU:s regler för sparande och skuld sid 21

På senare tid har det diskuterats hur man kan skapa ett ökat budgetutrymme, samtidigt som mer pengar kan läggas på investeringar i infrastruktur. EU-regler gör det dock svårt för enskilda nationer att genom olika former av omstruktureringar påverka budgetsaldot.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Hushållens konsumtion	8
Investeringar	11
Näringsliv	12
Arbetsmarknad	15
Summary	28
Tidigare temaartiklar	29

Temaartiklar

NR påverkas av den ökade migrationen	18
BNP per capita ett relevant mått vid befolkningstillväxt...	20
Svårt att kringgå EU:s regler för sparande och skuld	21
Sveriges skuldkvot betydligt lägre än på 90-talet	24

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se/scb-indikatorer/

Sammanfattning

Snabb tillväxt för den svenska ekonomin

Sveriges ekonomi utvecklades återigen starkt tredje kvartalet. Det var främst den inhemska ekonomin, som i form av ökad hushållskonsumtion och stigande bygginvesteringar, bidrog till BNP-tillväxten. Sveriges export ökade dock i snabbare takt, men BNP-bidraget från utrikeshandeln blev svagt då importen nästan steg lika mycket.

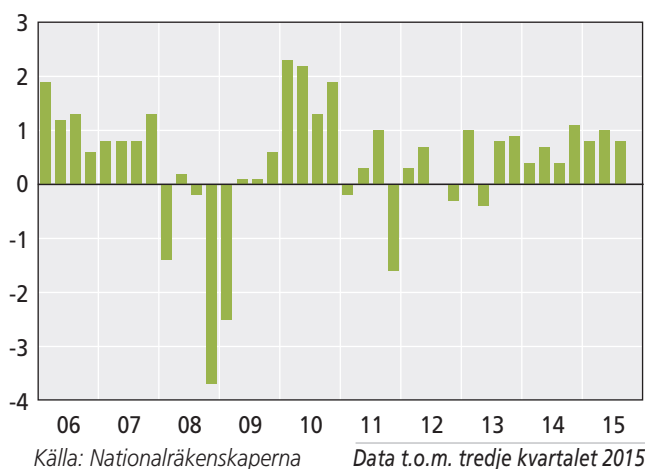
Den starka ekonomiska utvecklingen i Sverige höll i sig tredje kvartalet, då BNP steg med 0,8 procent tredje kvartalet säsongrensat. Uppgången under årets tre första kvartal ligger väl över den genomsnittliga tillväxten de senaste tjugo åren.

De kraftiga befolkningsökningarna har lett till större skillnader gentemot BNP per capita under året. Den ökade migrationen kommer också att påverka BNP-tillväxten kommande kvartal framförallt genom den offentliga konsumtionen. Hur detta påverkar nationalräkenskaperna reds ut i två temaatiklar.

Bruttonationalprodukten (BNP)

Procentuell förändring från föregående kvartal.

Säsongrensade värden

Medan svensk ekonomi fortsätter att växa i snabb takt är utvecklingen i våra grannländer desto svagare med sjunkande BNP i både Finland och Danmark samt fortsatt inbromsning

i Norge. Den globala ekonomin stabiliserades dock under tredje kvartalet, främst till följd av en förbättrad utveckling i Asien, samtidigt dämpades tillväxten i både Europa och USA.

Den svenska exporten växte i snabbare takt tredje kvartalet. Det var framförallt varuexporten som visade högre tillväxt, där främst exporten av investeringsvaror låg bakom uppgången. Tjänsteexporten fortsatte liksom tidigare i år att öka kraftigt. Trots exportökningen blev bidraget till BNP-utvecklingen från utrikeshandeln svagt då importen ökade nästan lika kraftigt.

Efter ett par kvartal med måttliga ökningsvar var hushållens konsumtion åter en av de främsta drivkrafterna bakom BNP-tillväxten. Bilinköpen stod i spetsen för en uppgång på bred front. Inkomsterna fortsätter att stiga snabbare än konsumtionen, vilket indikerar att hushållen har ytterligare konsumtionsutrymme som i nuläget läggs till sparandet.

Bostadsbyggandet utgjorde den främsta drivkraften i investeringsuppgången tredje kvartalet, men även maskininvesteringarna har börjat visa indikationer på uppgång. Investeringarna, som andel av BNP, har ökat markant de senaste åren, men exkluderat för bostadsinvesteringarna ligger andelen knappt över genomsnittet för de senaste tjugo åren.

Produktionen i näringslivet fortsatte att stiga i samma takt som under de två föregående kvartalen i år. Industriproduktionen ökade för fjärde kvartalet i följd och både tjänstenäringarna och byggbranschen fortsatte att öka starkt.

Detta nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även fyra temaatiklar. Där diskuteras hur den ökade migrationen hanteras i nationalräkenskaperna och hur kompletterande BNP-mått blir mer relevanta i perioder med hög befolkningsstillväxt.

I följande två temaatiklar behandlas hur EU-regler styr Sveriges finansiella sparande och hur den svenska Maastrichtskulden har utvecklats under de senaste tjugo åren.

Svag utveckling i grannländerna

Efter en nedgång under första halvåret stabiliserades den globala konjunkturen under tredje kvartalet. I OECD-länderna dämpades dock BNP-tillväxten något på grund av svagare tillväxt i både Europa och USA och det var främst utvecklingen i Asien som förbättrades med ökad handel och högre BNP-tillväxt i flera länder. I våra grannländer var utvecklingen däremot riktigt svag med sjunkande BNP i både Finland och Danmark samt fortsatt inbromsning i Norge.

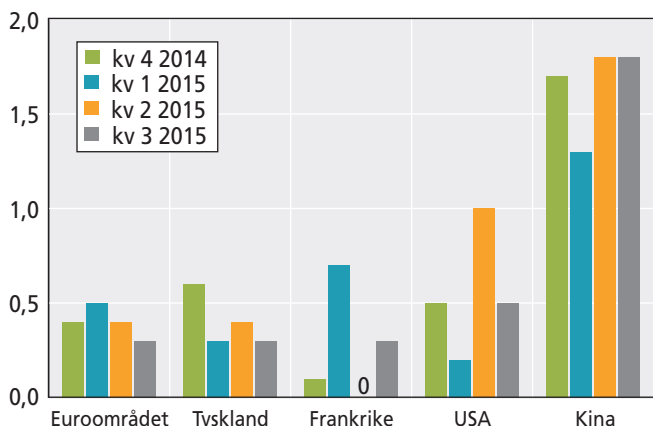
Fortsatt trögt i euroområdet

I euroländerna inleddes året relativt starkt men tredje kvartalet dämpades tillväxten för andra kvartalet i rad. Även om tillväxttakten sjunkit de senaste kvartalen så har den under det senaste året ändå stabiliserats på en högre nivå än tidigare. Det kan observeras på BNP-utvecklingen i årstakt som fortsatte att stegas och nådde den högsta nivån på drygt fyra år.

I både Tyskland och Frankrike växte BNP i samma takt som i euroområdet totalt. För Tyskland innebar det att tillväxten fortsatte att vara jämn men något svagare än förra året. För Frankrike har 2015 inneburit en förbättring efter den relativt svaga utvecklingen med växlande upp- och nedgångar under de senaste åren. Ett liknande mönster syns i Italien men där har läget varit betydligt sämre och återhämtningen har inte kommit lika långt. Efter tre år i rad med krympande ekonomi så syns ändå ett trendbrott i år då BNP har vuxit tre kvartal i rad. Det fortsätter även att gå åt rätt håll för Spanien där tillväxten tredje kvartalet återigen var betydligt högre än genomsnittet i euroområdet.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Bakslag för Danmark

Bland de nordiska länderna avviker utvecklingen i Sverige för tillfället kraftigt från de övriga länderna. Bland våra

grannländer var utvecklingen under tredje kvartalet tämligen dyster. I Norge stegrades visserligen BNP-tillväxten men det berodde på en produktionsuppgång inom oljenäringen som sannolikt var tillfällig. Fastlandsekonomin fortsatte däremot att sakta in med bland annat sjunkande industriproduktion, lägre investeringar och stagnerande hushållskonsumtion.

I Danmark dämpades tillväxten andra kvartalet och tredje kvartalet bromsade ekonomin in ytterligare då BNP sjönk. Orsakerna till den senaste tidens försämring är att varuexporten har backat samt att hushållskonsumtionen har slutat att växa.

I Finland innebar första halvåret en ljusning men under tredje kvartalet sänkte sig åter mörkret över den finska ekonomin då BNP minskade relativt kraftigt. Bakom försämringen låg en svag utveckling för nettoexporten och investeringarna.

Dämpad tillväxt i USA

Den amerikanska ekonomin fortsätter att återhämtas men farten har hittills i år varit lägre än de två föregående åren. Tredje kvartalet dämpades tillväxttakten betydligt men då den främsta orsaken var att lagerinvesteringarna minskade så sjönk sannolikt inte den underliggande efterfrågan i samma utsträckning. Att varuexporten återigen minskade är däremot ett tydligt tecken på att dollarförstärkningen gör att exportindustrin får allt svårare att konkurrera.

Medan den amerikanska exporten tappar fart så fortsätter den inhemska ekonomin att utvecklas väl med god tillväxt för både hushållskonsumtionen och de fasta bruttoinvesteringarna. Detta bekräftas av att arbetsmarknaden fortsätter att stärkas med ökande sysselsättning och sjunkande arbetslöshet.

Asien återhämtas

I Asien bromsade den ekonomiska aktiviteten in under första halvåret då handelsströmmarna mellan länderna minskade och BNP-tillväxten dämpades. Tredje kvartalet kom en viss förbättring då utrikeshandeln vände upp igen och BNP började växa snabbare i flera länder. Ett exempel är Sydkorea där tillväxten stegrades kraftigt och var den högsta på över fem år.

Indiens ekonomi har till skillnad från övriga Asien utvecklats starkt i år och fortsatte att växa snabbt tredje kvartalet. Tillväxttakten i Indien är för närvarande högre än i Kina.

I Kina föll BNP-tillväxten första kvartalet men återhämtades andra kvartalet och var nu oförändrad. Det senaste halvårets utveckling ligger i linje med regeringens tillväxtmål och efter sommarens turbulens på finansmarknaderna har oron för en kinesisk hårdlandning dämpats. Ytterligare tecken på en stabilisering är att inköpschefsindex för industrin har slutat

att sjunka och istället har återhämtats något de två senaste månaderna.

Svag tillväxt i Latinamerika

Den region som haft sämst utveckling de senaste åren är Latinamerika vilket till stor del beror på att Brasilien har stora problem. Den brasilianska ekonomin började sakta in i slutet av 2013 och sedan andra kvartalet förra året har BNP-utvecklingen i årstakt varit negativ. I år har problemen fördjupats och tredje kvartalet var den kvartalsvisa BNP-

utvecklingen negativ för tredje kvartalet i rad. I grannlandet Venezuela är problemen ännu större med en djup ekonomisk kris. Även Chile, som är en av regionens mest utvecklade ekonomier, har haft en svag utveckling på senare tid. Efter att ha fallit andra kvartalet återhämtades BNP visserligen något under tredje kvartalet men tillväxten är alltså betydligt lägre än för några år sedan.

Kontaktperson: Thomas Bjurenvall, 08-506 945 74

Export och import

Varuexporten växlande upp

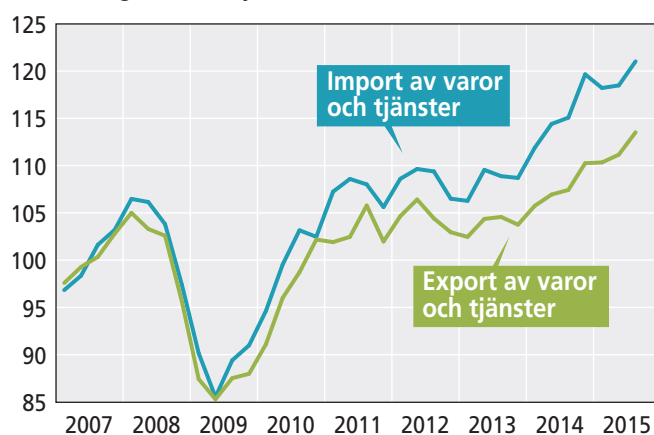
Den svenska exporten växte i snabbare takt tredje kvartalet, säsongrensat. Framförallt var det varuexporten som växlande om till en snabbare tillväxttakt, medan tjänsteexporten liksom tidigare i år fortsatte att öka kraftigt. Den svenska varuexporten stagnerade efter återhämtningen från finanskrisen, men under de tre senaste kvartalen har de tungt vägande investeringsvarorna indikerat en något bättre tillväxt. Ökningstakten är dock betydligt lägre än i tidigare uppgångsfaser. Eftersom importen ökade lika kraftigt som exporten blev dock utrikeshandelns bidrag till BNP-tillväxten svag.

Den svenska utrikeshandeln har utvecklats relativt svagt sedan återhämtningen från finanskrisen. Ökningstakten har dock varit något starkare under 2014 och hittills under 2015. Det beror framförallt på en stark tillväxt för tjänsteexporten, men uppgången har totalt sett dock inte alls varit på samma nivå som i tidigare uppgångsfaser. Det har istället varit den inhemska ekonomin som varit den huvudsakliga drivkraften i ekonomin under de senaste åren.

Tredje kvartalet tilltog aktiviteten i utrikeshandeln något jämfört med tidigare under året. Exportuppgången från andra till tredje kvartalet på 2,1 procent i säsongrensade tal var den starkaste tillväxten på nästan ett år, och betydligt snabbare än den genomsnittliga kvartalstillväxten de senaste tjugo åren på 1,2 procent. Uppväxlingen berodde till stor del på att varuexporten tog rejäl fart samtidigt som den snabba tillväxten för tjänsteexporten höll i sig. Eftersom importen ökade i ungefär samma utsträckning blev dock nettoeffekten från utrikeshandeln på BNP endast svagt positiv.

Svensk utrikeshandel

Säsongrensat volymindex 2007=100

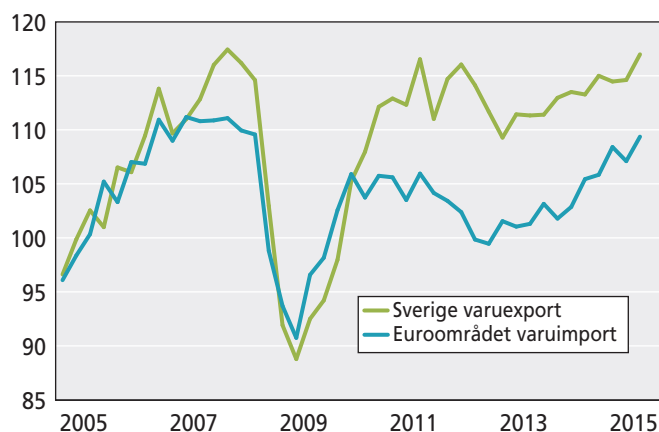

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Det är framförallt den svenska varuexporten som har haft svårt att lyfta under de senaste åren. Varuexporten har påverkats av det allmänt svaga efterfrågeläget i omvärlden och har sedan återhämtningen 2010 följt ungefär samma mönster som importen till euroområdet. Den måttliga uppgången för svensk varuexport sedan inledningen av 2013 sammanfaller med en uppgång i euroområdets import. Euroländerna står som mottagare för nästan 40 procent av den svenska exporten och en ökad efterfrågan från regionen är således av stor betydelse för svenska exportörer. Uppgången för den svenska varuexporten på 2,1 procent från andra till tredje kvartalet, säsongrensat, var också i paritet med uppgången för euroländernas varuimport under samma period.

Sveriges varuexport och import Euroområdet

Säsongrensad volymindex 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna och CPB

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Investeringsvaror drog upp varuexporten

Exporten av investeringsvaror och insatsvaror står tillsammans för ungefär tre fjärdedelar av den totala varuexporten. Investeringsvarorna, som utgör knappt 40 procent av varuexporten, har efter en svag utveckling de senaste åren återigen ökat volymerna under det senaste året i säsongrensade tal¹. Uppgången stegrades något under det senaste kvartalet. Ökningen för investeringsvarorna är dock betydligt svagare än i tidigare perioder av uppgång, såsom i slutet av 90-talet och åren innan finanskrisen, då det var just investeringsvarorna som var drivande i exportuppgången. Att investeringsvarorna återigen har börjat röra sig uppåt under de senaste kvartalen får ändå ses som en ljuspunkt, och de har varit den huvudsakliga drivkraften i uppgången för varuexporten under de senaste kvartalen. Utvecklingen för exporten av insatsvaror är dock fortfarande svag och höll tillbaka exportutvecklingen något tredje kvartalet. Exporten av icke varaktiga konsumtionsvaror utgör en betydligt mindre andel men har ökat i relativt jämn takt under de senaste åren och fortsatte den stabila trenden uppåt även tredje kvartalet.

Varuexport

Säsongrensad volymindex 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna och egna bearbetningar

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Uppgången för varuexporten och investeringsvarorna sam-

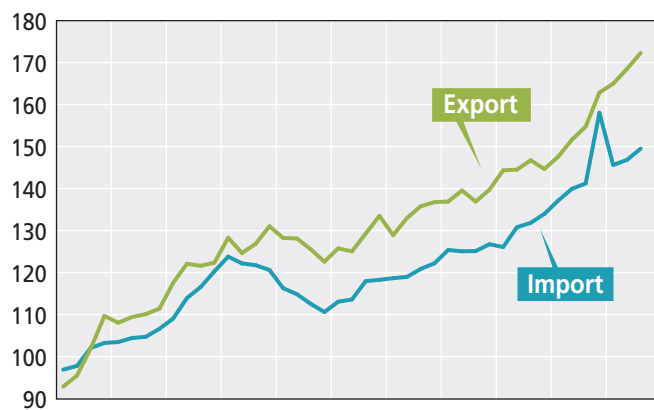
manfaller också med en produktionsuppgång inom tillverkningsindustrin de senaste fyra kvartalen, där bland annat fordonsindustrin har bidragit till uppgångarna. Det är en ledande exportindustri där en betydande andel av produktionen går på export, som kan reflektera den något större aktiviteten för den svenska varuexporten.

Fortsatt god tillväxt för tjänsteexporten

Under de senaste fem åren har det primärt varit exporten av tjänster som uppvisat tillväxt. Tjänsteexporten fortsatte att utvecklas starkt även tredje kvartalet och uppgången på 2,3 procent från andra till tredje kvartalet är ungefär i paritet med de tillväxttal som redovisats tidigare under året. Ökningstakten var något snabbare än varuexporten, men eftersom tjänsteexporten utgör en betydligt mindre del av den samlade exporten, dominerade bidraget från varuexporten.

Export och import av tjänster

Säsongrensad volymindex 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Importen av insatsvaror ökade

Även utvecklingstakten för importen av varor och tjänster stegrades tredje kvartalet med en uppgång på 2,1 procent, vilket är i paritet med exportuppgången. Varuimporten, som ökade med 2,3 procent, växte starkast. Främst steg importen av investerings- och insatsvaror och denna ökning kan även spegla en större aktivitet inom tillverkningsindustrin, trots att den ger en negativ BNP-effekt på kort sikt.

Importen av tjänster har, efter att ha varierat kraftigt under inledningen av året, återgått till att öka i ungefär samma takt som tidigare. Tredje kvartalet steg tjänsteimporten med 1,8 procent, säsongrensad och jämfört med kvartalet innan. Resevalutan, det vill säga svenskars konsumtion utomlands, stod för en betydande del av uppgången.

¹ Serierna har säsongrensats med samma modell som totalaggregatet, men har ingen summakonsistens. Det vill säga att delaggregaten summerar inte till totalen.

Exportnettot svagt positivt i årstakt

Exporten av både varor och tjänster uppvisade betydande uppgångar tredje kvartalet även vid en jämförelse med samma kvartal året innan. Tjänsteexporten ökade klart snabbast, med 11,3 procent i årstakt. För tjänsteexporten har ökningstakten under året varit relativt jämn. Variationerna mellan kvartalen har varit tydligare för varuexporten och uppgången på 3,3 procent i årstakt tredje kvartalet var den starkaste på över ett år.

För varuexporten var det framförallt fordonsexporten som stegrades och drog upp exportvolymerna rejält, men även läkemedel fortsatte att öka kraftigt. Tillväxttakten för exporten av maskiner ökade i lägre takt, men gav ändå en väsentlig skjuts uppåt. Raffinerade petroleumprodukter bidrog också kraftigt till uppgången. Här syns dock en tydlig priseffekt på grund av oljeprisetfallet, då petroleumexporten minskade med nästan 20 procent i värde trots att exportvolymen steg med knappt 10 procent.

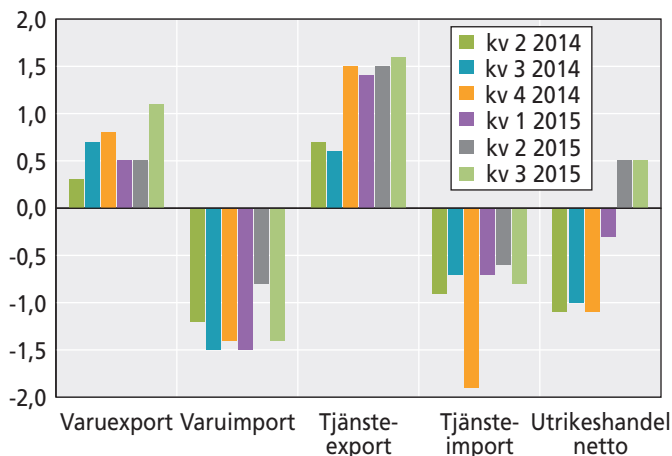
Drivkrafterna bakom exportuppgången för tjänster var i stort sett de samma som tidigare under året. Den snabba ökningen för exporten av IT-tjänster höll i sig och steg med över 20 procent i årstakt tredje kvartalet. Liksom tidigare i år gav även export av svensk FoU en skjuts till uppgången. En kraftig ökning för resevalutan har också bidragit starkt. Posten består av utländska besökares konsumtion i Sverige och baseras till stor del på transaktioner av utlandsregistrerade betalkort som används i Sverige.

Att varuimporten återigen ökade snabbare tredje kvartalet berodde främst på kraftiga ökningarna inom både fordons- och maskinimporten. Tjänsteimporten drevs främst upp av en ökning för FoU och licenser men även resevalutan, det vill säga svenskars konsumtion utomlands, ökade i betydelse.

Tredje kvartalet bidrog exportnettot, liksom kvartalet innan, med 0,5 procentenheter till BNP-tillväxten i årstakt på 3,9 procent. Det är dock viktigt att beakta att de positiva bidragen från exporten var betydligt högre tredje kvartalet, jämfört med kvartalet innan. Att inte exportnettot blev större berodde på att också importbidraget, som räknas som en avdragspost till BNP, ökade i motsvarande grad.

Bidrag i procentenheter till förändring i BNP

Förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

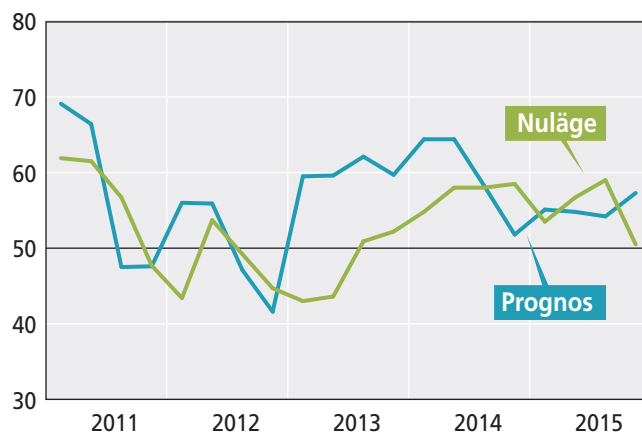
Data för tredje kvartalet 2015

Indikatorerna pekar på kortsiktig dämpning

Exportchefsindex som mäter stämningssläget bland svenska exportföretag, där urvalet omfattar både varu- och tjänsteexportörer, har speglat en relativt god exportkonjunktur hittills under 2015. Företagens nulägesbedömningar har indikerat en god utveckling för både exportförsäljningen och lönsamheten, men i mätningen inför fjärde kvartalet minskade nulägesindikatorn kraftigt. Utfallet på 50,5 är bara en hårsman över 50-strecket som indikerar att fler tror på tillväxt än tvärt om. Det är den svagaste mätningen sedan mitten av 2013 och kan tyda på att företagen nu märker av en lite mer dämpad utveckling i slutet av året.

Exportchefsindex

Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

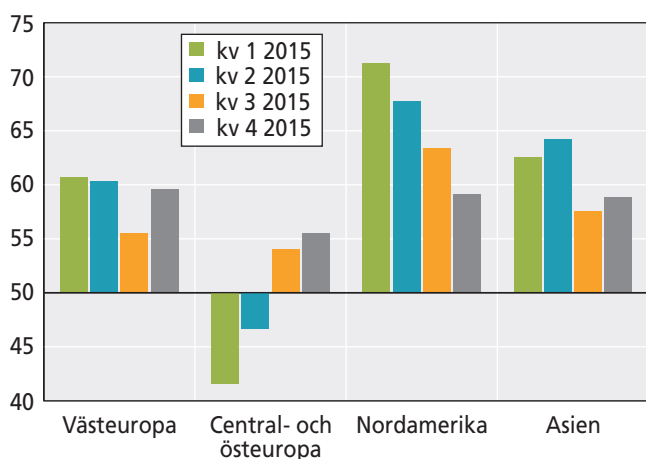
Källa: SCB/Business Sweden

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Det är dock enbart nulägesbedömningen som bidrar nedåt och den senaste mätningen ger en övervägande positiv bild av efterfrågeläget framåt. Samtidigt som nulägesbedömningarna blev mer försiktiga steg den framtidsblickande indexen till 57,3 och ligger därmed på en nivå som indikerar en förväntning om en starkare exportefterfrågan redan under inledningen av 2016. I november trodde en klar övervikt av företagen på ökad exportförsäljning på tre månaders sikt, som kan indikera att en eventuell dämpning fjärde kvartalet blir kortvarig.

Exportchefsindex

Diffusionsindex. Värdet över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

Källa: SCB/Business Sweden

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Utfallet för fjärde kvartalet speglar också en pågående avmattning på flera av de exportmarknaderna som har utvecklats starkast under senare år. Förväntningarna på marknadsefterfrågan från Nordamerika minskade återigen, medan marknadsläget i Asien försämrades något redan tredje kvartalet vilket indikerar en lägre tillväxttakt framöver. Det kompenseras dock av att utvecklingen i Europa pekar åt motsatt håll. Indikatorn för Västeuropa har legat stabilt över 50-strecket under hela 2015 och var den region som gav det högsta utfallet fjärde kvartalet, för första gången sedan mätningarna startade 2007. Att exportföretagen ser ett något bättre marknadsläge för Västeuropa får ses som en betydande ljuspunkt eftersom det är den klart största exportmarknaden för svensk export.

Kontaktperson: Magnus Saltveit, 08-506 949 84

Hushållens konsumtion

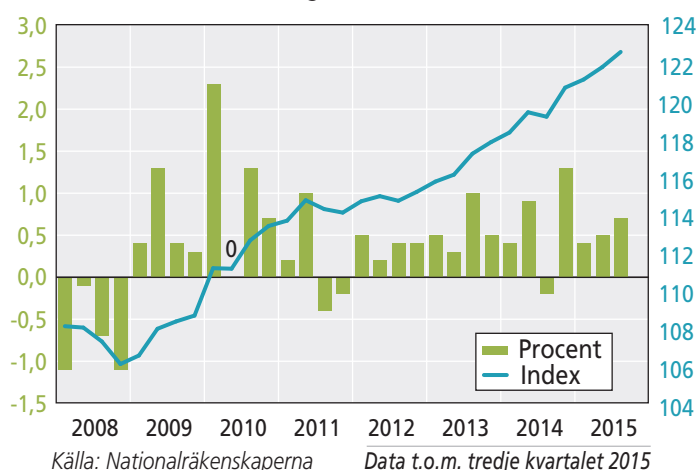
Konsumtionen drog upp tillväxten

Efter ett par kvartal med måttliga ökningar växlade hushållens konsumtion upp tredje kvartalet och var åter en av de främsta drivkrafterna bakom BNP-tillväxten. Bilinköpen svarade för den största uppgången mellan andra och tredje kvartalet och gav ett betydande bidrag till konsumtionsökningen. Nästan alla konsumtionstyper ökade dock. Bland annat fortsatte hotell- och restaurangbesöken, som hushållen lagt allt mer pengar på de senaste åren, att öka. Inkomsterna fortsätter att stiga snabbare än konsumtionen, vilket indikerar att hushållen har ytterligare konsumtionsutrymme som i nuläget läggs till sparandet.

Under 2013 och 2014 var hushållens konsumtion en viktig motor bakom BNP-tillväxten i Sverige. Konsumtionen fortsatte visserligen att stiga under de två första kvartalen i år, men den var inte längre lika betydande för den ekonomiska utvecklingen som den varit åren innan. Tredje kvartalet tilltog dock ökningstakten åter, då hushållskonsumtionen steg med 0,7 procent, säsongrensad och jämfört med kvartalet innan. Av den säsongrensade BNP-ökningen på 0,8 procent mellan andra och tredje kvartalet stod hushållens konsumtion för 0,3 procentenheter, vilket tillsammans med de fasta bruttoinvesteringarna gav det största bidraget till tillväxten.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 2005=100. Säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

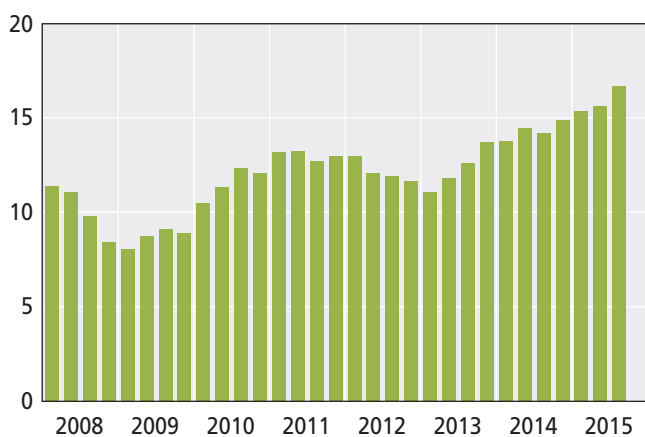
Kraftig ökning av bilinköpen

Den klart största ökningen mellan andra och tredje kvartalet stod bilinköpen för som ökade med hela 6,5 procent i säsongrensade tal. Krisåret 2009 sjönk bilinköpen kraftigt, men hämtade sig relativt snabbt fram till mitten av 2011. Från andra hälften av 2013 har ökningstakten tilltagit och tillväxten var särskilt hög under 2014, då bilinköpen var den konsumtionstyp som bidrog mest till den totala utgiftsökningen. Hushållens bilinköp steg även under första och andra kvartalet i år, men inte alls med en lika hög öknings-

takt som tredje kvartalet. Inköpen av nya och begagnade bilar bidrog detta kvartal med 0,2 procentenheter till den totala konsumtionsökningen. Övriga transportutgifter, där både drivmedel och underhåll ingår men även resetjänster såsom buss- och flygresor, steg också något och tillsammans med bilinköpen var bidraget till konsumtionsökningen 0,3 procentenheter.

Hushållens bilinköp

Säsongrensade värden, fasta priser, ref.år 2014, mkr

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

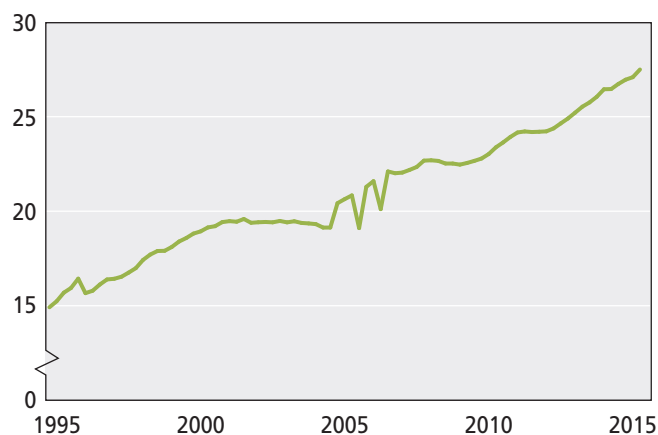
Mer pengar på hotell- och restaurangbesök

Hushållen lägger också allt mer pengar på hotell- och restaurangbesök. Sedan restaurangmomsen sänktes år 2012 har dessa utgifter, i säsongrensade tal och jämfört med kvartalet innan, stigit varje kvartal. Sedan 2013 har ökningstakten varit relativt hög och utgifterna har per kvartal stigit med 1 procent i genomsnitt, vilket är några tiondelar högre än snittet sedan tidsseriens början 1993. Säsongrensade uppgifter finns endast redovisat för de totala hotell- och restaurangutgifterna, men i årstakt finns det uppgifter nedbrutet på restaurang- respektive hotellnivå. Dessa uppgifter visar att hushållen lägger nästan sju gånger så mycket pengar på restauranger som på hotell. Enligt restaurangindex står traditionella restauranger med lunch- och kvällsservering för nära hälften av restaurangförsäljningen, men det är hotellrestauranger som tillsammans med caféer och snabbmatsrestauranger visat den snabbaste tillväxten hittills i år.

Förra året steg utgifterna i årstakt tydligt för både hotell- och restaurangbesöken, men ökningstakten var betydligt högre för hotellen. Den utvecklingen har förstärkts ytterligare hittills i år då hotellutgifterna i genomsnitt haft en tillväxt i årstakt på hela 10 procent. Något att ha i åtanke är att uppgifterna inte enbart speglar de svenska hushållen utan här ingår även utländska besökares hotellvistelser. Och de har blivit fler.

Hushållens utgifter för hotell- och restaurangbesök

Säsongrensade värden, fasta priser, ref.år 2014, mdkr

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Inkvarteringsstatistiken visar att antalet utländska gästnätter har ökat kraftigt under 2014 och hittills i år, vilket innebär att åtminstone en del av ökningen kan hänföras till allt fler utländska besökare. Hittills i år har utländska besökares konsumtion i Sverige ökat markant, och tredje kvartalet steg den med hela 7 procent jämfört med kvartalet innan. Den utländska konsumtionen dras ifrån de totala konsumtionsutgifterna i nationalräkenskaperna då utgifterna endast ska spegla de svenska hushållens konsumtion. Detta görs alltså på totalnivå och dras inte ifrån de enskilda konsumtionsstyverna. Även de svenska hushållens konsumtion i utlandet ökade tydligt under tredje kvartalet. Ökningen var 4 procent jämfört med kvartalet innan, vilket bidrog med 0,2 procentenheter till konsumtionsökningen.

Hushållens konsumtionsutgifter tredje kvartalet 2015

	Andel av hushållens konsumtion, %	Säsongrens. volymförändring, jmf med kv 2 15, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	25,8	-0,1	0,0
Transporter och fordon	12,8	2,5	0,3
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,3	0,0	0,0
Övriga varor och tjänster	11,4	0,9	0,1
Fritid och underhållning	11,2	0,8	0,1
Restauranger, hotell	6,1	1,5	0,1
Möbler m.m.	5,3	0,9	0,0
Kläder och skor	4,8	1,2	0,1
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,6	1,3	0,0
Hälso- och sjukvård	3,5	0,5	0,0
Post och telekommunikationer	3,3	3,5	0,1
Utbildning	0,3	0,2	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,6	4,0	0,2
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-6,0	7,3	-0,4
Hushållens totala konsumtion	100,0	0,7	0,7

Källa: Nationalräkenskaperna

Bred konsumtionsökning

Nästan alla konsumtionsgrupper bidrog till utgiftsökningen tredje kvartalet. Bland annat så noterade utgifterna för post-

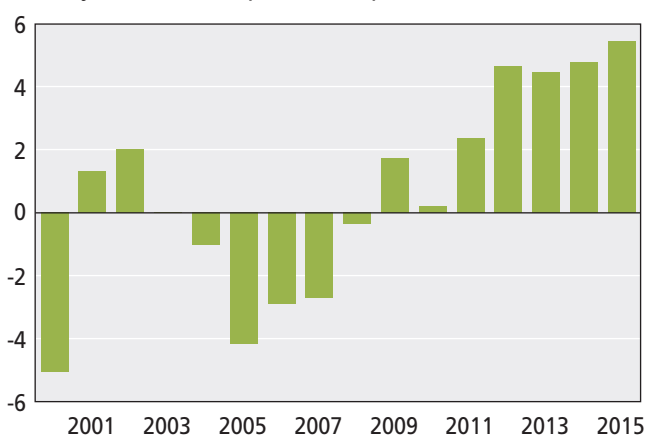
och telekommunikationer det högsta tillväxttalet på flera år och för klädhandeln, som visat stabila ökningar de senaste kvartalen, fortsatte den positiva trenden. Den enda konsumtionstyp som hushållen la mindre pengar på var den största utgiften, boendeposten, som minskade svagt. Utgifterna för livsmedel ökade inte heller utan var oförändrade från kvartalet innan, men däremot steg konsumtionen av alkoholhaltiga drycker och tobak efter att ha backat två kvartal i följd.

Inkomsterna ökar mer än konsumtionen

Hushållen har råd att konsumera, åtminstone den samlade hushållssektorn. Den reala disponibelinkomsten, det mått som närmast speglar hushållens köpkraft, steg med 3,5 procent jämfört med motsvarande kvartal förra året. Det är den högsta ökningstakten sedan slutet av 2012. Det var framför allt högre löneinkomster som bidrog till ökningen, men även andra inkomster såsom sjukpenning och rehabilitering steg. Det låga ränteläget i ekonomin, som gjort att lånen blivit billigare, bidrar också till att dra upp disponibelinkomsten. Disponibelinkomsten räknas, något förenklat, fram genom att ta hushållens inkomster och dra ifrån utgifterna, såsom exempelvis skattebetalningarna. Hushållens räntekostnader, är också en sådan utgift och när de sjunker påverkas den disponibla inkomsten positivt. Det låga ränteläget gör också att hushållens ränteinkomster minskar, men då dessa inte är lika omfattande som räntekostnaderna blir nettoeffekten av en räntesänkning positiv för hushållen. Den klart största utgiften, skattebetalningarna, steg med 5 procent men sammantaget ökade alltså inkomsterna mer än utgifterna.

Hushållens sparkvot exkl. tjänste- och premiepensioner

Tredje kvartalet respektive år, procent

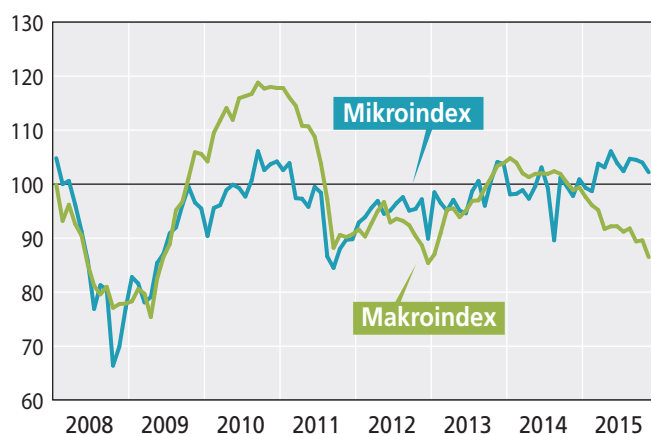
Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Om man drar bort hushållens konsumtion från den disponibla inkomsten får man fram sparandet. Sparkvoten skiljer sig mycket mellan kvartalen, då det finns återkommande kvartalsmönster, men har generellt sett legat på en hög nivå sedan 2012 och tredje kvartalet var inget undantag. Den individuella sparkvoten, d.v.s. exklusive avsättningar till tjänste- och premiepensioner, uppgick till 5,4 procent, vilket var något högre än motsvarande kvartal i fjol. Konsumtionsutgifterna ökar nästan varje kvartal, men hushållen har tack vare inkomstökningar och minskade räntesatser ändå kunnat lägga undan pengar till sparande. Det positiva sparandet visar att hushållen totalt sett har utrymme att höja konsumtionstakten ytterligare.

Hushållens makro- och mikroindex

Säsongrensade värden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. november 2015

Dystrare hushåll i november

I KI:s konjunkturbarometer kan man få en uppfattning över hushållens inställning till det ekonomiska läget och den egna ekonomin, vilket kan ge en indikation om utvecklingen fjärde kvartalet. Tendensen som varit i år, att hushållen är pessimistiska över utvecklingen i svensk ekonomi, förstärktes ytterligare i november och makroindex ligger nu klart under det historiska genomsnittet. Samtidigt försämrades också mikroindex som visar synen på den egna ekonomin. Mikroindex har till skillnad från makroindex befunnit sig på en hög nivå hela året och ligger fortsatt något över genomsnittet. Trots en dämpning i synen på den egna ekonomin ansåg fler hushåll att det är rätt läge att handla kapitalvaror, vilket borde tyda på en god konsumtionsvilja även under fjärde kvartalet.

Kontaktperson: Maria Schoultz, 08-506 940 74

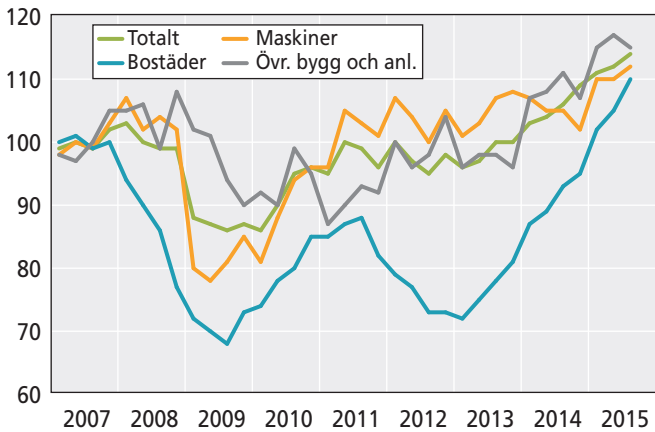
Investeringar

Stigande investeringsnivå inom industrin

Bostadsbyggandet utgjorde fortsatt den främsta drivkraften i investeringsuppgången tredje kvartalet även om också maskininvesteringarna har börjat visa indikationer på uppgång. Investeringarna, som andel av BNP, har ökat markant de senaste åren, men exkluderat för bostadsinvesteringarna ligger andelen knappt över genomsnittet för de senaste 20 åren. Trots en mycket ojämn kvartalsutveckling har även investeringsnivån för industrin stigit klart de två senaste åren.

De fasta bruttoinvesteringarna fortsatte att öka i snabb takt under tredje kvartalet. Investeringarna lyftes liksom tidigare främst av att bostadsinvesteringarna fortsatte att stiga kraftigt. Medan bostadsinvesteringarna har haft en brant uppgång ända sedan svackan som bottnade i början av 2013 tog investeringarna i övriga byggnader och anläggningar fart först i början av 2014, dock utan motsvarande svacka som för bostadsinvesteringarna. I och med utfallet för tredje kvartalet kan man ana en breddning av tillväxtbasen för investeringarna i och med en tydlig uppgång även för maskininvesteringarna under det senaste året.

Investeringar totalt samt de större kapitaltyperna
Index 2007=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

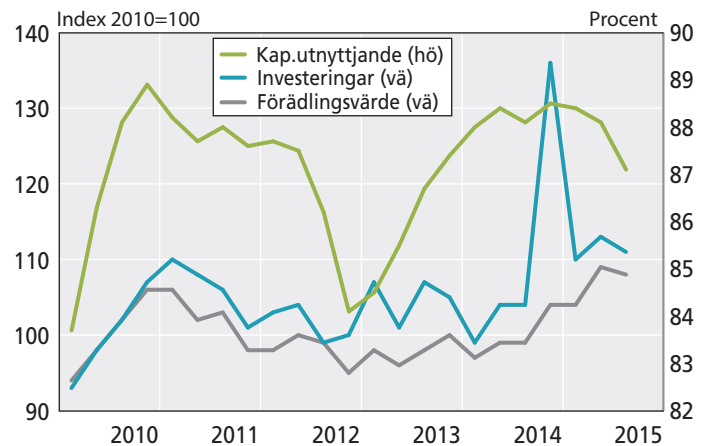
Investeringsnivån inom näringslivet har stigit stadigt sedan början av 2013. Inom näringslivet var det framförallt energibranschen som ökade sina investeringar mycket kraftigt tredje kvartalet, detta efter att stått mer eller mindre stilla sedan slutet av 2013. Uppgången bör tolkas med viss försiktighet i och med att den var så kraftig och sticker ut i förhållande till de senast föregående kvartalen.

Industrins investeringar har haft en ovanligt ojämn utveckling det senaste året, detta beror framförallt på ett fåtal större tillfälliga händelser under fjärde kvartalet 2014, vilket har gjort utvecklingen svårtolkad det senaste året. Sett till de två senaste åren har det däremot skett en klar ökning av investeringsnivån. Faktum är att sedan första kvartalet 2014 har tillverkningsindustrins investeringar ökat klart kraftigare

än industriproduktionen. Med andra ord tycks produktionskapaciteten ha byggts ut i snabbare takt än produktionen, vilket skulle kunna vara en delförklaring till en allt tydligare nedgång i industrins kapacitetsutnyttjande det senaste året.

Tjänstebranschernas investeringar har haft en stark och förhållandevis stabil utveckling de senaste två åren. Även om bostadsinvesteringarna inom fastighetsbranschen har dragit upp tjänstebranschernas investeringar totalt sett så har det varit handeln som har utmärkt sig mest, i positiv bemärkelse, de senaste kvartalen.

Tillverkningsindustrins förädlingsvärde, investeringar och kapacitetsutnyttjande

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2015 och industrins kapacitetsutnyttjande

Stadig ökning av investeringsandelen sedan 2012

Investeringsnivån i förhållande till BNP, den så kallade investeringsandelen, har även den ökat under de senaste åren. Medan investeringsutvecklingen visar hur mycket nytt kapital som tillförs kapitalstocken visar investeringsandelen hur investeringarna förändras i förhållande till ekonomin i stort. Det vill säga en uppskattning av om investeringarna går i takt med övriga ekonomin eller inte.

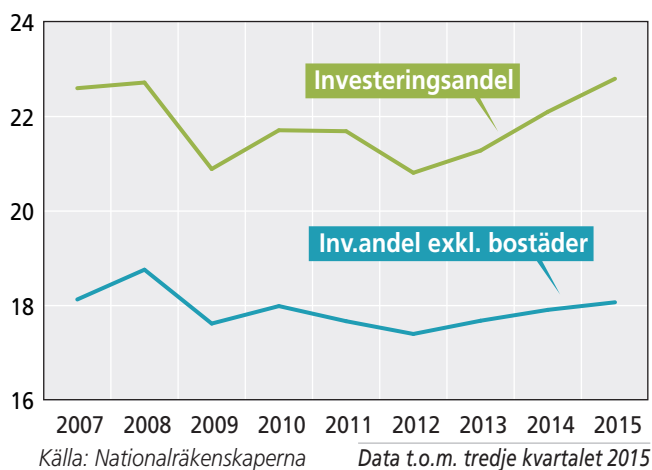
Investeringsandelen har stigit stadigt sedan 2012 och uppgick till 22,8 procent tredje kvartalet 2015. Det innebär att investeringarna för närvarande ökar snabbare än ekonomin i stort. Det är även klart högre än genomsnittet för ett tredje kvartal¹ under perioden 1993–2015 som är 21,0 procent. Detta mått är dock kraftigt påverkat av de stora svängningar i bostadsinvesteringarna som dels utvecklades mycket svagt i mitten av 90-talet i spåren av den ekonomiska krisen och dels har utvecklats mycket starkt de senaste åren.

¹ Investeringsandelen kan inte jämföras med intilliggande kvartal. Andelarna jämförs istället genomgående med tredje kvartalet respektive år.

Som jämförelse är investeringsandelen där bostadsinvesteringar har exkluderats 18,1 procent för tredje kvartalet med ett genomsnitt på 17,7 procent sedan 1993. Även här har andelen stigit stadigt sedan 2012, men skillnaden mot genomsnittet är mer blygsam. Andelen har dock varit förhållandevis stabil sedan mitten av 90-talet.

Förklaringen till att andelen bara är marginellt högre än genomsnittet ligger mycket hos maskininvesteringarna som mer eller mindre har stått och stampat som andel av BNP de senaste åren. Maskininvesteringarna som andel av BNP ligger klart under andelen 2008 och är i stort sett i nivå med andelen 2009 – det år som finanskrisen slog hårt mot framförallt denna investeringstyp. Därtill kan nämnas att investeringar i övriga byggnader och anläggningar (industri-anläggningar, vägar etc.) har hållit jämna steg med ekonomin i stort sedan finanskrisen fram till i fjol då andelen steg tydligt.

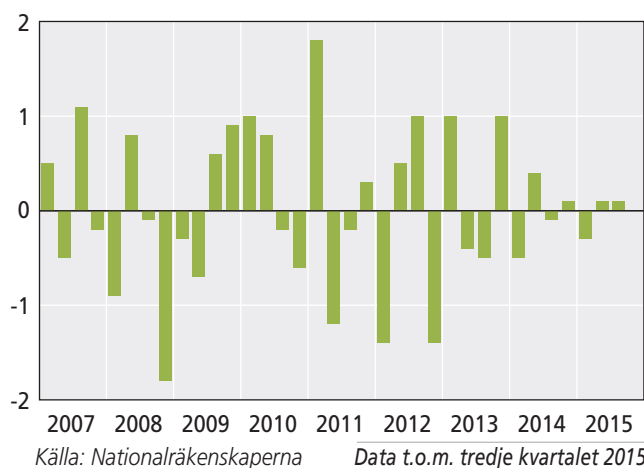
Investeringar som andel av BNP, med respektive utan bostadsinvesteringar
Tredje kvartalet respektive år, procent. Löpande priser

Lagerinvesteringar

Lagren hade en begränsad påverkan på tillväxten tredje kvartalet och bidrog endast med 0,1 procentenheter till BNP-utvecklingen säsongrensad. Lagrens BNP-effekt har varit klart begränsad det senaste året och sedan mitten av 2014 har BNP-bidraget från lagren endast varierat mellan -0,3 och 0,1. Detta får ses som en mycket begränsad påverkan historiskt sett.

Lagerbidrag till BNP-utvecklingen
Procentenheter, säsongrensad

Kontaktpersoner: Tomas Thorén, 08-506 941 46

Näringsliv

Jämn produktionsuppgång inom näringslivet

Produktionen i näringslivet fortsatte tredje kvartalet att stiga i samma takt som under de två föregående kvartalen i år. Samtliga delar inom näringslivet bidrog till uppgången. Industriproduktionen ökade inte lika kraftigt som föregående kvartal men växte för fjärde kvartalet i rad. Inom tjänstenäringsarna var tillväxten något högre än andra kvartalet och även byggbranschen fortsatte att öka starkt.

Den uppåtgående trenden för det svenska näringslivet fortsatte även tredje kvartalet. Jämfört med kvartalet innan steg produktionen¹ med 1,1 procent, säsongrensad. Det speglar en jämn produktionsstillväxt i näringslivet och kvartalstillväxten under tredje kvartalet var densamma som noterades första respektive andra kvartalet i år.

Efter en trevande utveckling 2011–2012 då en nedgång i varuproduktionen dämpade utvecklingen tog produktions-tillväxten i näringslivet fart i början av 2013. Sedan fjärde kvartalet 2013 har även varuproduktionen bidragit positivt, framförallt genom en positiv trend för byggandet. Det senaste året har dessutom industriproduktionen vänt upp och stärkt tillväxttakten för varuproduktionen ytterligare. Tredje kvartalet ökade produktionen inom de varuproducerande branscherna med 1,2 procent.

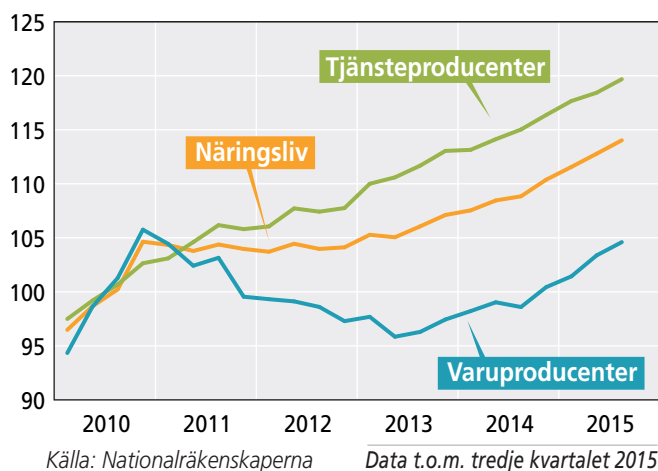
Tillväxten för tjänsteproduktionen har under motsvarande period varit väldigt jämn och haft en uppåtgående trend de

¹ Med produktion avses här egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

fem senaste åren med en kvartalstillväxt på i snitt 0,9 procent, säsongrensat. Tredje kvartalet låg tillväxttakten något över detta genomsnitt då tjänstebranscherna ökade med 1,1 procent jämfört med kvartalet innan.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

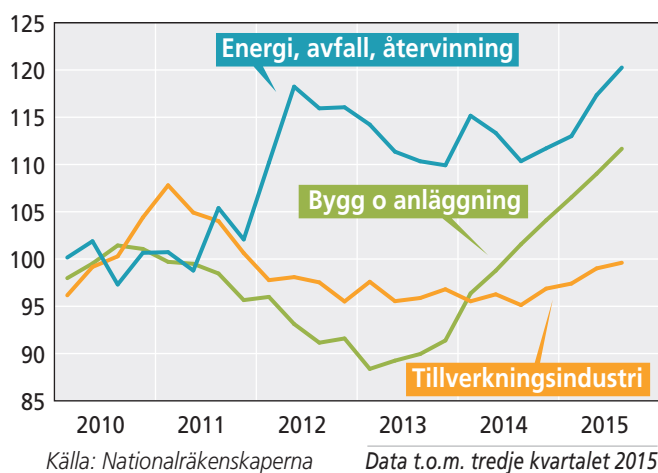
Stark tillväxt för byggandet

Uppgången för byggbranschen fortsatte även tredje kvartalet. Jämfört med kvartalet innan steg produktionen med 2,4 procent i säsongrensade tal. Den snabba kvartalstillväxten i byggbranschen har varit relativt stabil sedan andra kvartalet i fjol vilket innebär att den årliga tillväxttakten ligger kvar runt 10 procent.

Det är främst ett ökat bostadsbyggande som ligger bakom de senaste årens uppgång, samtidigt som det också pågår många stora byggprojekt runt om i landet som också bidrar till byggbranschens tillväxt. Att regeringen beslutat om en nedtrappning av ROT-avdraget vid årsskiftet har sannolikt ökat trycket på byggföretagen ytterligare på kort sikt då många velat genomföra renoveringsprojekt eller liknande i år då de gamla reglerna fortfarande gäller.

Produktion varubranscher

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Även energibranschen har ökat produktionen betydligt i år. Andra kvartalets uppgång på 3,8 procent följdes upp med

en ökning på 2,5 procent tredje kvartalet. I detta bransch-aggregat ingår exempelvis el-, gas- och värmeverk samt avfallshantering och återvinning.

Industrin på uppgång

Tillverkningsindustrin gick också mycket starkt andra kvartalet med en ökningstakt på 1,6 procent. Tredje kvartalet växte produktionen något långsammare med en ökning på 0,6 procent, men det var trots allt fjärde kvartalet i rad med en uppgång. För att hitta motsvarande period av obruten uppgång behöver man backa till återhämtningen efter finansskrisen då industriproduktionen steg fem kvartal i rad från första kvartalet 2010 till och med första kvartalet 2011.

Många industribranscher har haft en uppgående trend det senaste året. Exempelvis skogindustrin, där trävaru- samt massa- och pappersindustrin ingår, har ökat produktionen fem kvartal i rad. Verkstadsindustrin har också ökat rejält och tredje kvartalet steg produktionen med 1,8 procent. Säsongrensade uppgifter finns inte på finare nivå i NR men tittar man på förändringen i årstakt ser man att många verkstadsbranscher går starkt. Det gäller såväl elektronikindustrin, maskinindustrin men framförallt motorfordonsindustrin. Den sistnämnda redovisade en produktionsökning på drygt 15 procent jämfört med tredje kvartalet i fjol.

På den negativa sidan inom varuproduktionen finns däremot gruvindustrin som dragit ner produktionen både andra och tredje kvartalet i år. Branschen har pressats av sjunkande råvarupriser under det senaste året och den svaga lönsamheten har medfört personalnedskärningar.

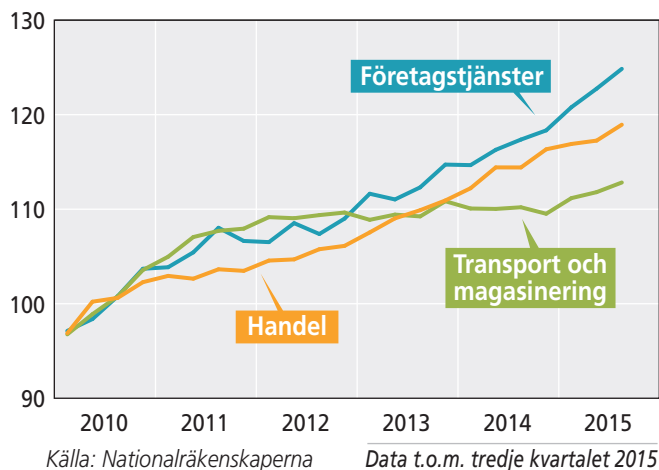
Handeln vände upp

De tjänsteproducerande branscherna står för närmare två tredjedelar av förädlingsvärdet inom näringslivet. Efter en ökning med 0,7 procent andra kvartalet växlade tillväxten inom tjänsteproduktionen upp något tredje kvartalet då den ökade med 1,1 procent. Företagstjänster fortsatte att gå starkt och noterade en uppgång på 1,7 procent. Den betydelsefulla handeln, som är den delbransch som både sysselsätter flest och står för störst del av tjänsteproduktionen, vände upp efter två kvartal med lite lägre tillväxt och steg med 1,4 procent. Köpstarka hushåll som har ökat konsumtionen inom framförallt sällanköpshandeln, en ökande turism och en snabb befolkningsökning är faktorer som medför ökad efterfråga inom handeln i nuläget.

Även informations- och kommunikationstjänster samt hotell och restaurang noterade betydande uppgångar. Transportbranschen, som efter en svag utveckling under lång tid nu ökat tre kvartal i rad, är också värd ett omnämnande. Den enda av tjänstebranscherna som hade negativ tillväxt tredje kvartalet var fastighetsbranschen där produktionen sjönk med 0,7 procent.

Produktion tjänstebanscher

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

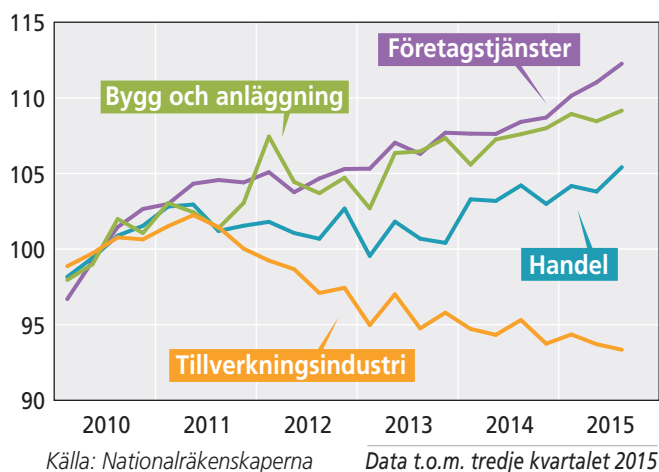

Liten ökning av arbetsinsatsen

Andra kvartalet ökade inte antalet arbetade timmar inom näringslivet alls, sett i säsongrensade termer. Tredje kvartalet var det dock en liten ökning av arbetsinsatsen mätt i antalet arbetade timmar, som steg med 0,4 procent. Mest ökade tjänsteproducenterna där hotell och restaurang, handel samt företagstjänster bidrog med betydande uppgångar. Inom transportbranschen sjönk däremot antalet arbetade timmar jämfört med föregående kvartal. Totalt ökade arbetsinsatsen inom tjänstebanscher med 0,5 procent.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Inom tillverkningsindustrin fortsatte den nedåtgående trenden och arbetsinsatsen sjönk tredje kvartalet med 0,4 procent. Det var femte kvartalet av de sju senaste som de arbetade timmarna minskade och trenden har varit negativ sedan tredje kvartalet 2011. Byggbranschen ökade istället arbetsinsatsen något efter en tillfällig nedgång föregående kvartal. Den höga efterfrågan inom branschen har gjort att trenden varit uppåtgående de senaste två åren men öknings-takten är ändå relativt måttlig vilket kan bero på en ökad arbetskraftsbrist. Allt fler byggföretag uppger i olika tendensundersökningar att de har svårare att hitta branschkompetent personal vilket kan göra att arbetsinsatsen inte ökar så mycket som den annars kunde ha gjort.

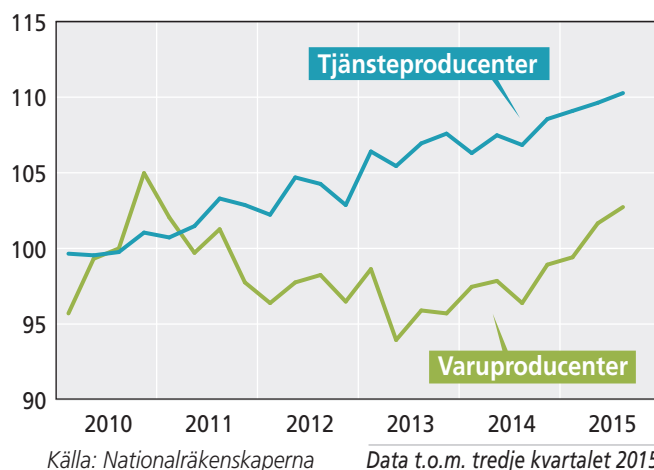
Stark produktivitetsökning inom varuproduktionen

Den positiva utvecklingen inom näringslivet de senaste åren har inte enbart handlat om fler arbetade timmar. Även produktiviteten har förbättrats. Tredje kvartalet steg arbetsproduktiviteten i näringslivet med 0,7 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan.

Att produktionen i näringslivet vänt upp kan till viss del förklaras av att det nu är branscher med högre produktivitet som går starkt, framförallt industrin och byggbranschen. För tjänstebanscher finns inte samma produktivitetsvinster att hämta vid uppgångar, då produktionen i första hand bestäms av arbetsinsatsen. Det har dock varit en produktivitetsförbättring även inom tjänstebanscher, där trenden liksom för produktionen och de arbetade timmarna är jämn och uppåtgående. För varubanscher är bilden annorlunda med större kast i både produktion och produktivitet. I synnerhet inom industrin har produktiviteten förbättrats det senaste året och det har inneburit att produktionen kunnat höjas trots att det arbetats färre timmar inom branschen.

Arbetsproduktivitet

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Uppgång i konjunkturbarometern

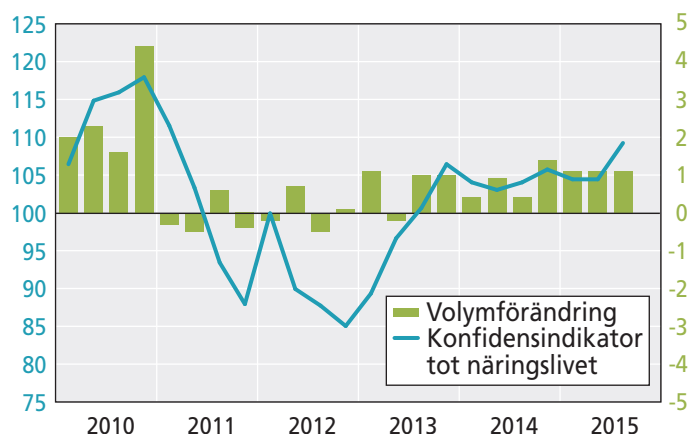
Tendensundersökningar som Konjunkturinstitutets (KI) konjunkturbarometer och inköpschefsindex har uppvisat starka utfall de senaste två åren. I KI:s kvartalsbarometer bottnade konfidensindikatorn för näringslivet fjärde kvartalet 2012. Sedan kom en snabb uppgång då konfidensindikatorn steg med drygt 20 enheter det följande året och sedan fjärde kvartalet 2013 har stämningssläget legat stabilt på en betydligt högre nivå än normalsläget. Tredje kvartalet i år var det en markant uppgång för konfidensindikatorn och stämningssläget har inte varit lika högt sedan början av 2011, då det fortfarande var en hög tillväxt efter återhämtningen från finanskrisen. Dessutom har näringslivets konfidensindikator fortsatt uppåt både i oktober och i november.

Historiskt så har det varit ganska god överensstämmelse mellan konjunkturbarometerns utfall och näringslivets produktionsutveckling i nationalräkenskaperna. Vanligtvis har produktionsutvecklingen följt konjunkturbarometern med något kvartals eftersläpning men det förklaras av att kon-

fidensindikatorerna även innehåller företagens prognoser på tre månaders sikt. Uppgången i barometern det senaste kvartalet kan således indikera att produktionsutvecklingen blir god även fjärde kvartalet men det återstår att se hur utfallet blir.

Konfidensindikator och produktionsutveckling

Konfidensindikator säsongrensat, medelvärde=100 (vänster). Volymförändring från föregående kvartal, säsongrensat, procent (höger)

Källa: Nationalräkenskaperna och Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Kontaktperson: Johannes Holmberg, 08-506 945 11

Arbetsmarknad

Sysselsättningen fortsatte uppåt

Arbetsmarknaden fortsatte att stärkas under tredje kvartalet och såväl antalet sysselsatta som antalet arbetade timmar steg. Bakom den gynnsamma utvecklingen stod framförallt tjänsteproducenterna. Samtidigt låg arbetskraften kvar på en i stort sett oförändrad nivå och sysselsättningen fick effekt på arbetslösheten som fortsatte att minska. Nedgången var relativt kraftigt och arbetslösheten ligger nu på den lägsta nivån sedan fjärde kvartalet 2008.

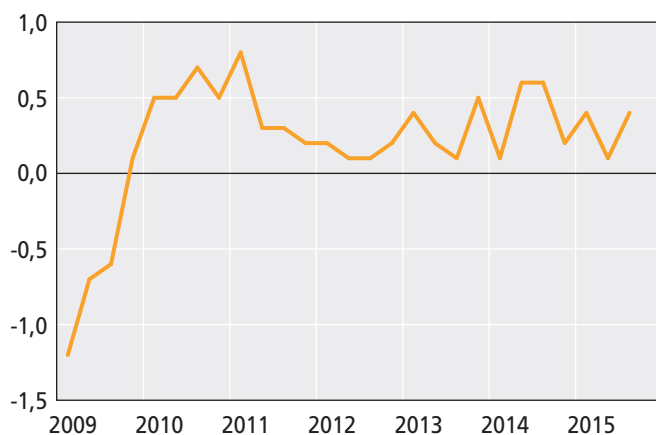
I ljuset av de senaste årens sysselsättningstillväxt framstår den svenska arbetsmarknaden som relativt stark i nuläget. Enligt nationalräkenskaperna (NR) har den kvartalsvisa ökningstakten för antalet sysselsatta legat relativt stabilt i intervallet 0,2–0,3 procent sedan 2013 och den goda sysselsättningsutvecklingen har fortsatt under året. Ökningstakten dämpades visserligen något andra kvartalet men antalet sysselsatta fortsatte att stiga i en stabil takt under tredje kvartalet, då säsongrensade uppgifter från NR visar att antalet sysselsatta ökade med 0,4 procent. Sysselsättningen ökade inom såväl näringslivet som offentliga myndigheter. I näringslivet var det tjänsteproducenterna som bidrog till uppgången medan antalet sysselsatta inom de varuproducerande branscherna minskade.

Sysselsättningen inom tjänsteproducenterna ökade med 0,7 procent från andra till tredje kvartalet och bakom uppgången stod främst hotell- och restaurangbranschen samt företagstjänster. Bortsett från andra kvartalet 2015

då ökningstakten stannade av har sysselsättningen inom tjänstesektorn ökat varje kvartal sedan inledningen av 2010. Med undantag för bygg- och anläggningsbranschen var sysselsättningstillväxten negativ för samtliga varuproducerande branscher tredje kvartalet och störst procentuell nedgång visade tillverkningsindustrin där antalet sysselsatta minskade med 2,2 procent, säsongrensat. Bortsett från en svag uppgång under de två första kvartalen under 2015 har antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin minskat under nästan samtliga kvartal de senaste tre åren.

Antal sysselsatta, hela ekonomin

Procentuell förändring, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Inom de offentliga myndigheterna ökade antalet sysselsatta inom primär- och landstingskommunerna medan sysselsättningen var oförändrad inom staten.

Ökad arbetskraftsinsats tredje kvartalet

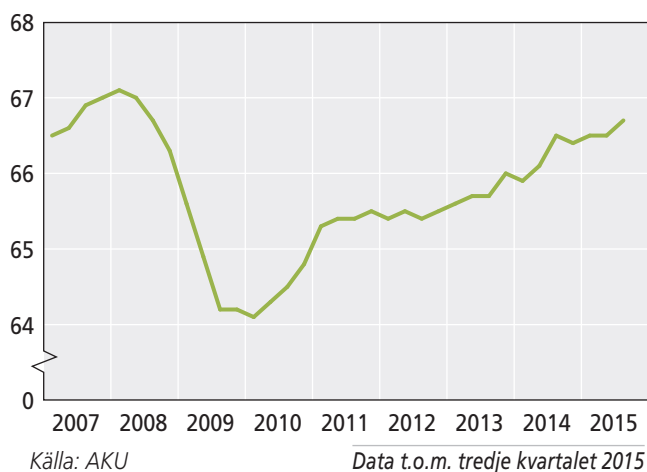
Arbetskraftsinsatsen, definierad i NR som det totala antalet utförda arbetstimmar, steg med 0,3 procent från andra till tredje kvartalet i säsongrensade tal, efter en inbromsning kvartalet innan. Det var framförallt näringslivet som bidrog till uppgången med en ökning på 0,4 procent, medan arbetsinsatsen inom de offentliga myndigheterna låg kvar på en oförändrad nivå. I likhet med sysselsättningsutvecklingen så var det de tjänsteproducerande branscherna som bidrog till att antalet arbetade timmar ökade i ekonomin. Arbetsinsatsen steg visserligen även inom de varuproducerande branscherna men ökningen var inte tillräckligt stor för att ge ett positivt bidrag till utvecklingen. Främst handel, hotell och företagstjänster uppvisade betydande uppgångar, medan antalet arbetade timmar inom verkstadsindustrin minskade.

Sysselsättningsgraden på hög nivå

Sedan början av 2010 har sysselsättningsgraden varit på uppgående och närmar sig i nuläget nivåerna i högkonjunkturen innan finanskrisen. Det indikerar ett relativt bra tryck på den svenska arbetsmarknaden. Tredje kvartalet uppgick sysselsättningsgraden enligt AKU till 66,7 procent vilket var den högsta noteringen sedan tredje kvartalet 2008. Andelen sysselsatta ökade till följd av att sysselsättningsgraden bland kvinnor steg med 0,4 procentenheter till 64,6 procent medan männen låg kvar på en oförändrad nivå.

Sysselsättningsgrad 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata.
Procent av befolkningen

Nivån på sysselsättningsgraden påverkas av tillväxten i antalet sysselsatta men även av befolkningens storlek och sammansättning. I befolkningsstatistiken ingår endast folkbokförda personer och för att en person som flyttar till Sverige ska bli folkbokförd ska personen ha för avsikt att stanna i Sverige i minst ett år. Det betyder att den senaste tidens kraftiga migration från länder utanför EU ännu inte syns i befolkningsstatistiken då de nyanlända som nu söker

asyl endast medräknas när ett beslut om uppehållstillstånd som gäller i minst 12 månader är färdigbehandlat.

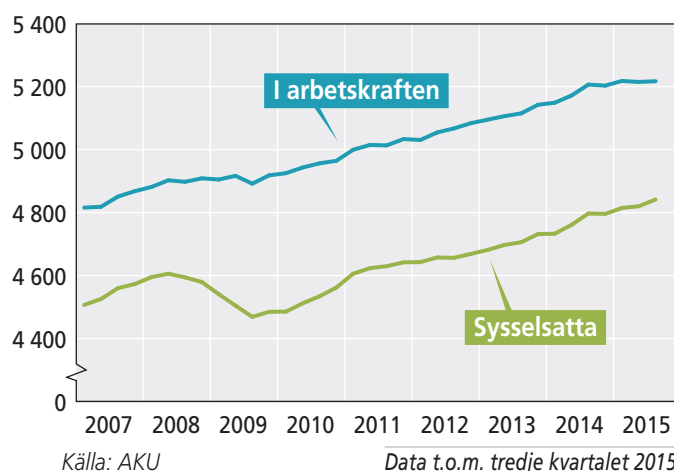
Minskad arbetslöshet tredje kvartalet

Det relativa arbetslöshetstalet beräknas som antalet arbetslösa i förhållande till antalet personer i arbetskraften. Arbetskraften består i sin tur av både sysselsatta och arbetslösa och andelen påverkas därmed indirekt av sysselsättningsutvecklingen. Under senare år har inflödet till arbetskraften varit stor, dels till följd av en ökad befolkning men även genom utbudsreformer, som till exempel jobbskatteavdraget, som genomförts på arbetsmarknaden. Så trots att antalet sysselsatta har ökat relativt starkt har det inte varit tillräckligt för att trycka ner den relativa arbetslösheten.

Under 2014 började dock arbetslösheten långsamt falla tillbaka och i säsongrensade tal uppgick den relativa arbetslösheten till 7,2 procent tredje kvartalet 2015, en minskning med 0,4 procentenheter jämfört med kvartalet innan. Nedgången i arbetslösheten under de senaste kvartalerna förklaras främst av att tillväxten i arbetskraften har bromsat in och framförallt under de två senaste kvartalerna.

Antal sysselsatta och antal i arbetskraften 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

Antalet lediga jobb ökar

Indikatorer pekar på en fortsatt gynnsam utveckling på arbetsmarknaden. Statistik från Arbetsförmedlingen visar att antalet varsel legat på en låg nivå de senaste två åren vilket kan ses som en indikation på att arbetsmarknaden kommer att utvecklas stabilt även den närmaste tiden. Samtidigt visar Konjunkturstatistik över vakanser (KV) att antalet lediga jobb ökade tredje kvartalet, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. De lediga jobben i privat sektor har därmed ökat oavbrutet sedan fjärde kvartalet 2014 och antalet är nu det högsta på över femton år.

Lediga jobb, privat sektor

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: Konjunkturstatistik över vakanser (KV) och egna beräkningar
Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

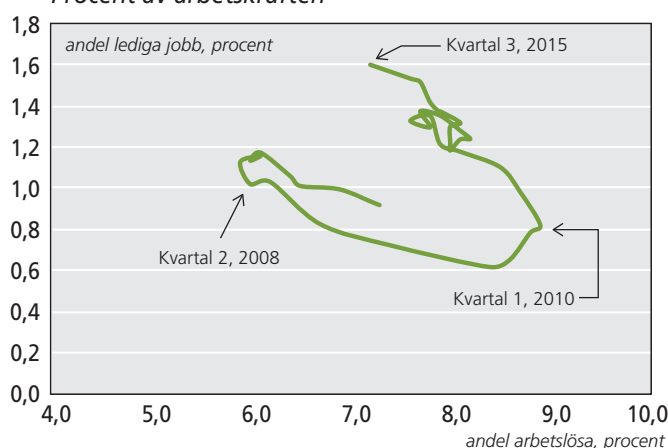
Tecken på oförändrad matchningseffektivitet

Svensk ekonomi befinner sig i en återhämtningsfas och under en konjunkturuppgång ökar antalet lediga jobb. När arbetslösheten är hög finns det många arbetssökanden och det bör därför gå relativt snabbt att tillsätta de lediga jobb som finns och arbetslösheten sjunker. Under de senaste åren har de lediga jobben ökat i en stabil takt och som andel av arbetskraften ligger de nu på en hög nivå. Samtidigt har arbetslösheten inte fallit tillbaka i samma grad vilket skulle kunna tyda på att matchningen på arbetsmarknaden inte fungerar effektivt. För att undersöka om matchningen har förändrats kan den så kallade Beveridgekurvan studeras. Den visar det negativa sambandet mellan arbetslöshet och lediga jobb, satt i förhållande till arbetskraften. Första

kvartalet 2010 skiftade Beveridgekurvan utåt och etablerade sig på en ny position längre ifrån origo. Det indikerar att matchningseffektiviteten försämrades och vid varje given nivå av antalet lediga jobb var arbetslösheten högre. Under efterföljande år har kurvan inte skiftat tillbaka och arbetsmarknadens förmåga att matcha sökanden med lediga jobb har inte återgått till tidigare nivåer. Under 2014 började arbetslösheten falla tillbaka och samtidigt fortsatte andelen lediga jobb relativt arbetskraften att öka. Den utvecklingen har fortsatt under 2015 och då arbetsmarknadens förmåga att matcha arbetslösa med lediga platser är konstant längs kurvan indikerar den diagonala rörelsen att arbetsmarknadens matchningsförmåga inte har förbättrats under det senaste året.

Andelen lediga jobb i förhållande till andelen arbetslösa 15–74 år (Beveridgekurva)

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

Källa: AKU, KV och egna beräkningar

Data t.o.m. tredje kvartalet 2015

Kontaktperson: Jenny Lidmark, 08-506 944 42

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknaden

Säsongrensade uppgifter där inget annat anges

År		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal personer	Arbetade	Antal	Antal
Kvartal		sysselsatta	sysselsatta	arbetslösa	arbetslösa av	utanför	timmar	lediga	varsel*
		15–74 år	av befolkn.	15–74 år	arb.kraften	arb.kraften	15–74 år	jobb	
		1 000-tal	15–74 år	1 000-tal	15–74 år	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal
			Procent		Procent				
2012	1	4 643	65,4	388	7,7	2 069	142 500	69	17
	2	4 658	65,5	397	7,9	2 056	142 200	68	14
	3	4 657	65,4	411	8,1	2 054	141 600	65	15
	4	4 669	65,5	415	8,2	2 046	141 200	63	26
2013	1	4 682	65,6	413	8,1	2 045	140 600	63	17
	2	4 697	65,7	409	8,0	2 045	141 700	60	16
	3	4 706	65,7	409	8,0	2 047	142 500	62	11
	4	4 732	66,0	411	8,0	2 030	143 700	67	15
2014	1	4 733	65,9	416	8,1	2 037	144 100	68	13
	2	4 761	66,1	410	7,9	2 027	144 300	71	13
	3	4 797	66,5	409	7,9	2 006	145 900	71	10
	4	4 796	66,4	407	7,8	2 023	146 100	74	11
2015	1	4 815	66,5	403	7,7	2 020	145 900	79	17
	2	4 820	66,5	395	7,6	2 035	145 900	80	9
	3	4 842	66,7	375	7,2	2 046	146 300	84	8

Källor: AKU AKU AKU AKU AKU AKU AKU KV Af

* Ej säsongrensade uppgifter

Asylsökandes påverkan i NR-systemet

NR påverkas av den ökade migrationen

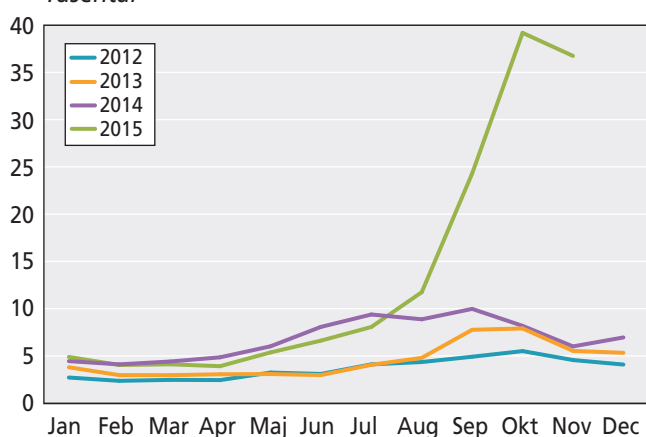
Antalet personer som sökt asyl i Sverige har ökat kraftigt under det senaste året, vilket kommer att ha en viss effekt på BNP-utvecklingen kommande kvartal. För att förstå hur nationalräkenskaperna påverkas är det viktigt att ha inblick i de definitioner och klassificeringar som ligger till grund för redovisningen. Denna artikel ger en bakgrund till hur redovisningen i nationalräkenskaperna påverkas av dessa befolkningsrörelser och således hur BNP-utvecklingen i Sverige kan påverkas.

Antalet personer som sökt asyl i Sverige har de senaste åren ökat kraftigt. Inte sedan 1992 har siffrorna varit i närheten av dagens. Då kom cirka 84 000 asylsökande till Sverige i samband med krigen under forna Jugoslaviens upplösning. Under 2013 sökte knappt 55 000 personer asyl i Sverige och 2014 var antalet drygt 81 000, båda dessa siffror är klart över genomsnittet på cirka 23 000 personer mellan 1994 och 2012. Statistiken hittills i år visar att 2015 kommer att bli exceptionellt, då nästan 150 000 personer sökt asyl i Sverige till och med november.¹

Under de två första månaderna av fjärde kvartalet uppgick antalet asylsökande till hela 80 000 personer. Effekten i nationalräkenskaperna (NR) av den ökade migrationen kommer därför troligtvis att bli större redan från fjärde kvartalet 2015. Denna artikel visar hur NR påverkas av dessa befolkningsrörelser, och således hur redovisningen av den ekonomiska utvecklingen i Sverige har och kan påverkas.

Asylsökande

Tusental

Källa: Migrationsverket

Data t.o.m. november 2015

Asylprocessen

Från det att en person först anländer i Sverige till det att ett beslut om uppehållstillstånd fattas, är en process med många moment, vilka påverkar när och på vilket sätt detta förs i NR. När en person lämnar in sin asylansökan, görs först en bedömning om personen har rätt att få sin asyl prövad i Sverige. Först därefter görs den egentliga prövningen

av ansökan. De senaste åren har det tagit i genomsnitt tre månader att pröva en asylansökan och under 2014 var det 58 procent som fick bifall och uppehållstillstånd.^{2,3} Enligt Migrationsverkets senaste prognos kommer dock de flesta som sökt asyl under hösten 2015 inte få något beslut förrän 2017.

Till dess att Migrationsverket meddelar sitt beslut, erbjuds bostäder samt visst ekonomiskt bistånd till de asylsökande. Kommunerna ordnar till exempel skolgång samt har ansvar för boende och omsorg för ensamkommande barn. Landstingen erbjuder sjuk- och tandvård till minderåriga på samma villkor som övriga befolkningen, samt akut vård till vuxna asylsökande. Alla dessa aktiviteter påverkar den ekonomiska utvecklingen och ska inkluderas i redovisningen i NR på olika sätt.

Nationalräkenskaperna och hantering av asylsökande

Två centrala begrepp för att förstå hur migration hanteras i Nationalräkenskaperna (NR) är när nyanlända räknas in i befolkningen, samt hur svenska hushåll definieras.

Befolkning

När en person anses ingå i den svenska befolkningen får naturligtvis stor påverkan på statistiken. Enligt ENS 2010, det styrande regelverket i NR, ingår individer som har för avsikt att stanna i Sverige i mer än ett år, i befolkningen⁴.

I den officiella befolkningsstatistiken skiljer principen sig något genom att endast personer som är folkbokförda i Sverige ingår. För att bli folkbokförd krävs både avsikt och rätt att stanna i Sverige i minst ett år, och för personer som inte är medborgare i ett EU-land innebär det därmed att ett uppehållstillstånd krävs.⁵ De som söker asyl i Sverige räknas alltså först till befolkningen när beslut om uppehållstillstånd är taget.

De svenska Nationalräkenskaperna har bestämt att endast permanent bofasta ska räknas in i befolkningen. Med permanent bofast avses en liknande princip som den officiella

1 Migrationsverket, Migrationsverkets statistik över antal asylsökande.

2 Migrationsverkets årsredovisning 2014, s. 64.

3 Migrationsverkets statistik, Avgjorda asylärenden beslutade av Migrationsverket 2014.

4 Eurostat, ENS 2010, §11.06.

5 EU/EES-medborgare behöver endast uppehållsrätt för att räknas som folkbokförd, vilket den har som arbetar, studerar, driver eget företag eller har tillräckliga medel för sin försörjning.

befolkningsstatistiken, att man avser att stanna i minst ett år och även har rätt att stanna så länge.

Hushåll

I NR är det hushållet som ingår som minsta enhet, inte individer. Hur hushållen definieras för nyanlända i Sverige får därför lika stora implikationer för NR som när individer räknas till befolkningen. Ett hushåll kan bestå av en individ eller en grupp av individer som bor tillsammans.

Hushållsdefinitionen i ENS 2010 innebär att om en person utan uppehållstillstånd bor i egen lägenhet räknas detta som ett utländskt hushåll. Om hushållet är ett gruppboende, såsom exempelvis ett asylboende, betraktas det som tillhörande det land som det huvudsakliga antalet medlemmar tillhör. Endast i de fall en person bor tillsammans med andra i ett svenskt hushåll räknas hela hushållet som svenskt. I NR behandlas i praktiken alla asylsökande som om de ingick i utländska hushåll.

Hur påverkar en ökad migration redovisningen i NR?

Den ökning av antalet asylsökande som pågår i nuläget leder till att den svenska ekonomin påverkas på olika sätt. Det är främst den offentliga produktionen och konsumtionen som påverkas men även produktionen inom näringslivet och exporten av tjänster.

Arbetsinsats

Vid vilken tidpunkt som nyanlända kan räknas in i befolkningen får stor påverkan på hur arbetsinsatsen redovisas i NR. Både antalet sysselsatta och arbetade timmar i NR skall omfatta såväl svenska som utländska arbetstagare som arbetar för företag och myndigheter i Sverige. Detta innebär att arbetande asylsökande, som anses ha utländsk hemvist, ingår i beräkningen av arbetsinsatsen om de jobbar för svenska företag.

Fram till dess att uppehållstillstånd är beviljat ingår dock inte asylsökande i AKUs undersökningspopulation, som bygger på den folkbokförda befolkningen. Eftersom kvartalsberäkningarna i NR bygger på data från AKU kommer asylsökande som arbetar inte ingå i NR:s redovisning av arbetsinsats på kvartalsbasis. Däremot fångas de i den årsvisa statistik som SCB producerar baserat på Skatteverkets kontrolluppgifter för individer och kan därmed inkluderas i de årliga beräkningarna av arbetsinsatsen i NR.

Hushållskonsumtion och tjänsteexport

Den konsumtion som asylsökande bidrar med leder till en ökad export av tjänster. Konsumtion av hushåll som inte tillhör svensk ekonomi, redovisas som utländska besökares konsumtion i Sverige, så kallad resevaluta, och som en export av tjänst. I mätningen av hushållskonsumtionen fångas all konsumtion på svenskt territorium oavsett om den görs av svenska eller utländska hushåll. I redovisningen av NR särskiljs därför posten utländsk konsumtion i Sverige som en

avdragspost eftersom endast de svenska hushållens konsumtion ska räknas.

Utbetalning av dagersättning till de asylsökande som är avsedd att användas till inköp av exempelvis livsmedel och kläder ska i NR betraktas som en löpande transferering till utlandet, då dessa hushåll inte ses som tillhörande svensk ekonomi. För vuxna på boenden handlar det om 24 kronor per dag och 71 kronor per dag för de vuxna som får ordna egen mat.¹ Dagersättningen uppgick totalt till cirka 1 miljard kronor under de första tre kvartalen 2015.

Utländsk konsumtion i Sverige mäts i undersökningen *Utrikeshandeln med tjänster* och baseras till största delen på inköp där utländska bankkort har använts i Sverige och konstant valutaväxling. Det innebär att när asylsökande använder sin dagersättning, utbetald i svenska kronor, för konsumtion så fångas detta inte i resevalutan. Den konsumtion som dagersättningarna genererar ska betraktas som resevaluta och export av tjänst, men har hittills inte behandlats så i räkenskaperna. Avsikten är att framöver ska all dagersättning betraktas som att den konsumeras i Sverige och beloppet ska redovisas som transferering till utlandet, resevaluta respektive export. En ökad migration till Sverige kommer därför att medföra ökad transferering till utländska hushåll liksom ökad export av tjänster. Den totala konsumtionen i Sverige, som redovisas per ändamål i NR, ökar men även avdragsposten utländsk konsumtion i Sverige.

Först då de asylsökande får uppehållstillstånd kommer deras konsumtion att föras som svensk konsumtion.

Offentlig konsumtion och produktion

Den offentliga förvaltningens huvudfunktion är att tillhandahålla tjänster till samhället och hushållen. Även om dessa tjänster utförs åt asylsökanden, d.v.s. utländska individer, ses inte tjänsterna som utländsk konsumtion utan konsumtionen av exempelvis Migrationsverkets tjänster betraktas som offentlig konsumtion i NR.

Den offentliga konsumtionen ökar även genom ett större åtagande för kommuner och landsting. Kommunernas åtagande ökar då asylsökande barn har rätt till skolgång samt att man även ansvarar för de ensamkommande barnen. De löpande transfereringarna från Migrationsverket till kommuner har ökat med 37 procent under de tre första kvartalen 2015 jämfört med motsvarande period föregående år och uppgår till 9,7 miljarder kronor. Landstingens konsumtion ökar då asylsökande barn har rätt till sjukvård samt att vuxna har rätt till akut vård. De löpande transfereringarna från Migrationsverket till landstingen har ökat med 36 procent under de tre första kvartalen 2015 jämfört med samma period föregående år.

Dessutom har Migrationsverkets utgifter för inköp av varor och tjänster ökat med cirka 400 miljoner kronor från tredje kvartalet 2014 och uppgår till 1,3 miljarder kronor tredje

¹ Migrationsverkets hemsida, Ekonomiskt stöd

kvartalet 2015. En stor del av dessa utgifter består av kostnader för livsmedel och transporter för asylsökande som inte har möjlighet att självhushålla. Detta påverkar den offentliga konsumtionen men får även motsvarande effekt på produktionen i offentliga myndigheter.

Av de statliga myndigheterna är det framförallt Migrationsverkets produktion som har påverkats av det ökade antalet asylsökande. Under de tre första kvartalen 2015 har Migrationsverkets produktionsvärde ökat med cirka 27 procent jämfört med motsvarande period föregående år. Även nya arbetstillfällen har skapats och mellan 2013 och 2014 ökade antalet anställda med 18 procent i Migrationsverket till 4 200.

De sociala naturaförmånerna, som främst består av inköp av boendetjänster, har under de tre första kvartalen 2015 jämfört med samma period föregående år ökat med 500

miljoner kronor. Dessa utgifter genererar främst produktion och investeringar genom aktörer inom näringslivet som tillhandahåller boendet.

NR:s hantering av statens ökade utgifter

I regeringens ändringsbudget från november 2015 föreslår man ökade utgifter med 11 miljarder kronor för hanteringen av den rådande flyktingsituationen. Merparten av detta är ett tillfälligt stöd till kommuner, landsting och det civila samhället. Utav tillskottet kommer 9,8 miljarder att tillfalla kommuner och landsting. Antar riksdagen regeringens förslag bedöms de anvisade medlen finnas tillgängliga i december 2015 och kan användas för att täcka ökade kostnader under 2015 och 2016.¹ Nationalräkenskaperna kommer i så fall att bokföra denna löpande transferering på det fjärde kvartalet 2015.

Kontaktpersoner: Daniel Lennartsson, 019-17 64 29 och Daniel Johansson, 019-17 63 21

¹ Regeringskansliet, Ändringsbudget med anledning av flyktingsituationen, 2015-11-12.

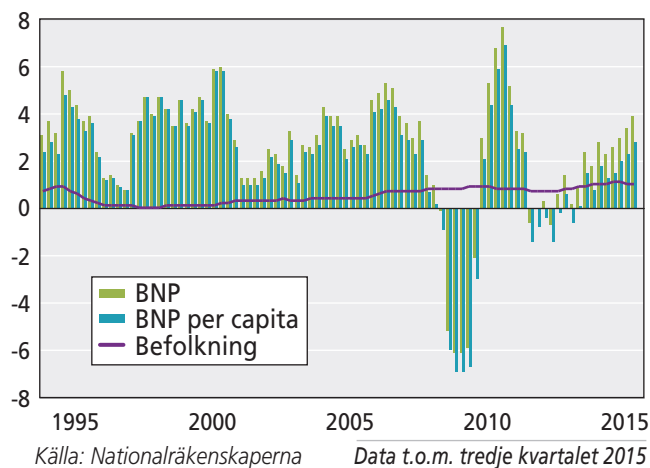
BNP per capita

BNP per capita ett relevant mått vid befolkningstillväxt

BNP är det mest använda måttet för att mäta den ekonomiska aktiviteten i ett land och volymtillväxten av BNP används ofta för att beskriva ett lands ekonomiska utveckling över tid. Vid jämförelser av BNP och dess aggregat över tid eller mellan länder, kan måttet för vissa syften bli mer meningsfullt om det sätts i relation till befolkningen. BNP per capita är ett sådant mått, som ofta används för att analysera välfärdsutvecklingen.

Skillnaderna mellan BNP och BNP per capita, blir naturligtvis större under perioder med stark befolkningstillväxt. För summan av de tre första kvartalen 2015 har BNP-ökningen varit 3,4 procent jämfört med motsvarande period 2014 och därmed legat knappt en procentenhet över den genomsnittliga tillväxttakten sedan 1995, som uppgått till 2,5 procent. Befolkningstillväxten har successivt ökat sedan slutet av 1990-talet och de tre första kvartalen 2015 ökade befolkningen med en dryg procentenhet jämfört med motsvarande period för 2014. De tre första kvartalen växte BNP per capita med 2,4 procent. Den genomsnittliga tillväxten från 1995 och framåt har varit 2,0 procent. I relation till genomsnittlig tillväxt för perioden, räknat från 1995, så har ökningen i BNP per capita därmed inte varit lika stark som för totala BNP.

BNP, BNP per capita samt befolkning Procentuell ökning i årstakt

Kontaktperson: Andreas Lennmalm, 08-506 940 54

Svårt att kringgå EU:s regler för sparande och skuld

I samhällsdebatten har det på senare tid diskuterats hur man kan skapa ett ökat budgetutrymme, samtidigt som mer pengar kan läggas på investeringar i infrastruktur. Ett av alternativen som diskuterats är att lyfta ut de statliga investeringarna från dagens budgetsaldo och istället ha en särskild investeringsbudget. EU-regler gör det dock svårt för enskilda nationer att påverka budgetsaldot genom att till exempel dela upp det i en drifts- och en kapitaldel. Det beror på att ett land inte ska kunna påverka underskott eller skuld genom att organisera om sin verksamhet.

I den svenska samhällsdebatten pågår sedan länge en diskussion kring det finanspolitiska ramverket och balans-kontra överskottsmål för offentlig sektor.¹ Diskussionerna har också kretsat kring frågor om att lyfta ut statliga investeringar från dagens budgetsaldo och istället placera dessa i en särskild investeringsbudget i syfte att skapa såväl budgetutrymme som utrymme för större infrastrukturinvesteringar. Delar av diskussionen har också kretsat kring frågan om privat medfinansiering av statliga investeringar.

Reglerna inom stabilitets- och tillväxtpakten utgör dock ramen vilken det svenska regelverket måste hålla sig inom.² I detta sammanhang är det därför av stor vikt att känna till hur EU:s regelverk definierar den offentliga förvaltningens finansiella sparande och konsoliderade bruttoskuld.

"Economic substance over legal form"

Beräkningarna av den offentliga förvaltningens finansiella sparande och den konsoliderade bruttoskulden i Sverige definieras av EU-regler. Dessa skiljer sig från våra nationella definitioner av statens budgetsaldo och kommunsektorns resultat samt deras motsvarande skulder. Ändringar i det nationella regelverket får därför ingen effekt på det data-underlag EU utvärderar de offentliga finanserna utifrån. Ett enskilt land ska således inte kunna påverka underlaget

Vilka EU-regler handlar det om?

Alla medlemsländer i EU är bundna av reglerna i stabilitets- och tillväxtpakten som fastslår att den offentliga förvaltningen i medlemsländerna:

- inte ska ha ett budgetunderskott på mer än 3 procent av BNP och att
- den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld inte ska överstiga 60 procent av BNP.³

När ett land inte uppfyller stabilitets- och tillväxtpaktens krav enligt ovan kan ett förfarande om alltför stora underskott inledas, en så kallad Excessive Deficit Procedure, EDP. Detta sker i samspel mellan EU-kommissionen, EU-rådet och medlemsstaterna.

Statistiska centralbyrån (SCB) producerar nationalräkenskaper (NR) enligt Europeiska national- och regionalräkenskapssystemet 2010 (ENS 2010).⁴ SCB ansvarar också för rapporteringen av den offentliga förvaltningens inkomster, utgifter, finansiella sparande och bruttoskuld enligt reglerna för underskottsförfarandet/EDP.^{5,6} Rapportering och redovisning enligt EDP sker till EU-kommissionen två gånger per år.

Underskotts- och skulduppgifter enligt senaste rapportering

Miljarder kronor samt procent av BNP

	2011	2012	2013	2014
Offentlig förvaltning				
BNP	3 656,6	3 684,8	3 769,9	3 918,1
Bruttoskuld	1 350,8	1 371,0	1 500,7	1 758,6
I procent av BNP	36,9	37,2	39,8	44,9
Finansiellt sparande	-3,2	-34,3	-51,5	-67,0
I procent av BNP	-0,1	-0,9	-1,4	-1,7
Statlig förvaltning				
Statsbudgetens saldo	67,8	-24,9	-130,9	-72,2
I procent av BNP	1,9	-0,7	-3,5	-1,8
Finansiellt sparande	-12,0	-40,1	-44,3	-55,3
I procent av BNP	-0,3	-1,1	-1,2	-1,4

Källa: Eurostat

Anm: Uppgifterna avser EDP-rapportering den sista september 2015. Eventuella uppdateringar därefter har inte tagits med i tabellen. (T.ex. har den offentliga förvaltningens sparande justerats för 2014 i samband med publicering av BNP den 30 november, dock utan påverkan på sparandet i relation till BNP.)

En mer utförlig beskrivning av stabilitets- och tillväxtpakten och skuldbegreppet som används vid rapporteringen finns att läsa i fördjupningsartikeln Sveriges skuldkvot betydligt lägre än på 90-talet på sid 24.

genom att t.ex. välja juridisk form för ett bolag eller myndighet, eller göra andra disponeringar i vem som formellt finansierar verksamheten. Konkret innebär detta att ett land inte ska kunna påverka sitt budgetunderskott eller sin skuld bara genom att organisera om sin verksamhet.

I sammanhanget är det viktigt att förstå EU-kommissionens behov av information för att utvärdera om ett medlems-

1 Konsekvenser av att införa ett balansmål för finansiellt sparande i offentlig sektor, KI, Specialstudier Nr 45. Augusti 2015. Kommittédirektiv 2015:63, Översyn av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande.

2 Kommittédirektiv 2015:63.

3 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, Artikel 126 samt Protokoll (nr 12).

4 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 549/2013. Manual on Government Deficit and Debt (MGDD), 2014 edition.

5 Ekonomistyrningsverket och Riksgälden ansvarar för en del av innehållet i rapporteringen. Finansdepartementet ansvarar för prognosen.

6 Rådets förordning (EG) nr 479/2009 av den 25 maj 2009.

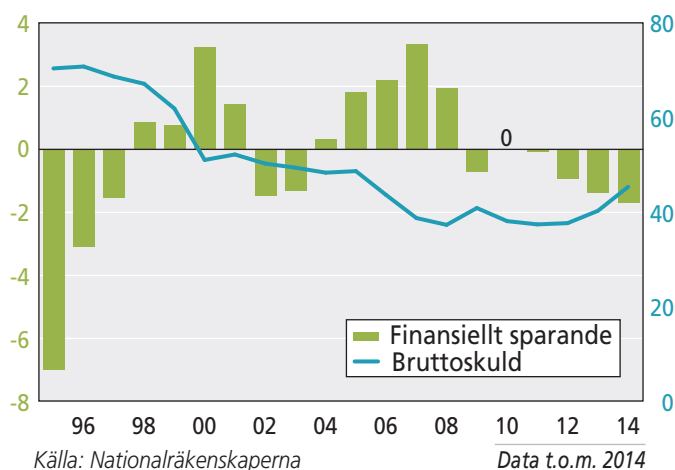
land uppfyller reglerna enligt stabilitets- och tillväxtpakten. Underlaget måste vara jämförbart både över tid och mellan medlemsländer. Till EU är det verksamhetens art (myndighetsutövning eller därmed jämförbart) samt dess kostnader, intäkter, tillgångar och skulder som redovisas. Inom ramen för EDP-beräkningarna praktiseras alltså "economic substance over legal form", det vill säga syftet med regelverket är att återspegla den ekonomiska verkligheten i ett land.

I det följande kommer effekterna från EU-reglerna illustreras med olika exempel så att det tydligare ska framgå vad som blir följderna av ändringar i det nationella regelverket.¹ Det är rapporteringen i NR som gäller och som följer EU:s regler.

Hur påverkas sparande och skuld av EU-reglerna?

Den offentliga förvaltningens finansiella sparande uppgick under 2014 till –67 miljarder kronor och bruttoskulden till 1 759 miljarder kronor. Uttryckt som andel av BNP uppgick sparandet till –1,7 procent av BNP och skulden till 44,9 procent. I nuläget finns det alltså en god marginal till gränserna på –3 respektive 60 procent för underskott och skuld.

Den offentliga förvaltningens finansiella sparande och konsoliderade bruttoskuld enligt EU-regler
Procent av BNP

Om vi ser enbart till statens finansiella sparande så uppgår det till –55,3 miljarder kronor eller –1,4 procent av BNP medan statsbudgetens saldo uppgår till –72,2 miljarder kronor eller –1,8 procent av BNP för samma period. Skillnaderna mellan statens finansiella sparande och budgetsaldo beror främst på korrigeringar av finansiella poster och periodiseringar, det vill säga, de anpassningar som är nödvändiga vid övergången från nationell till internationell definition av finansiellt sparande.

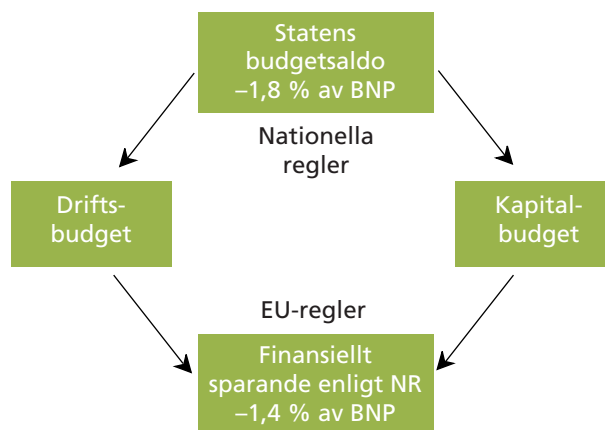
En fråga är hur dessa värden påverkas av om investeringarna flyttas från dagens budgetsaldo till en särskild investeringsbudget eller delvis finansieras med hjälp av näringslivet eller läggs i särskilda bolag, dvs. genom ändringar i det nationella regelverket. I det följande visas vilka effekter detta får med några generella exempel.

Drifts- eller kapitalbudgetar

I den svenska debatten föreslås bland annat en uppdelning av statens budget, en del för löpande utgifter och en del för investeringar. Dels i syfte att skapa ett budgetutrymme men även i syfte att möjliggöra infrastrukturinvesteringar utan att slå i utgiftstaket.

Investeringarna ingår i såväl statens budgetsaldo som i det finansiella sparandet och uppgick till knappt 90 miljarder kronor 2014 medan kapitalförslitningen (avskrivningarna) för motsvarande period uppgick till knappt 80 miljarder kronor.²

Anta att statsbudgeten skulle delas upp på löpande utgifter respektive investeringsutgifter. I nationalräkenskaperna (NR) skulle detta motsvara att man exkluderar investeringsbeloppet samt tar med kapitalförslitningen som en utgift. Nettot av investeringar och kapitalförslitning för 2014 skulle i detta tankeexperiment innebära ett högre finansiellt sparande på 10 miljarder kronor. Men är detta förenligt med bokföringsprinciperna i NR/EDP?

Fotnot: Skillnaderna mellan statens finansiella sparande (–1,4 procent av BNP) och budgetsaldo (–1,8 procent av BNP) beror främst på korrigeringar av finansiella poster och periodiseringar. Det vill säga, de anpassningar som är nödvändiga vid övergången från nationell till internationell definition av finansiellt sparande.

EU-reglerna anger att finansiellt sparande ska beräknas som totala inkomster minus totala utgifter och att utgifterna ska inkludera periodens investeringar oavsett hur budgeten benämns.³ I NR förblir alltså utgifterna oförändrade. Även om ett nationellt budgetutrymme har skapats så blir effekten på statens finansiella sparande, enligt NR, noll. Om de ökade investeringarna lånefinansieras kommer dock Maastricht-skulden att öka med motsvarande belopp.

Ett land ska inte kunna påverka sitt budgetunderskott eller sin skuld, mätt med EU-regler, bara genom att organisera om sin verksamhet.

¹ I texten lyfts några exempel som utgår från den aktuella debatten. Exempelen är förenklade och ger inte en fullständig bild av det regelverk som ligger till grund för klassificering och bedömning. För att kunna göra en korrekt klassificering krävs både fullständig information om den aktuella transaktionen samt att regelverket appliceras i sin fullständighet.

² Statliga investeringar och avskrivningar enligt NR.

³ ENS 2010, par 8.100. Obs! I NR är kapitalförslitningen inte en utgift.

Privat medfinansiering

Privat medfinansiering vid större offentliga investeringar är heller ingen ovanlig förekomst. Det handlar om så kallade Public-Private-Partnerships (PPPs).¹ Samverkan i denna form är vanligen ett kontrakt mellan ett bolag och en statlig eller kommunal enhet i syfte att producera större infrastrukturinvesteringar som till exempel vägar, järnvägar och sjukhus. De mest omtalade PPP-projekten i Sverige är Nya Karolinska i Solna samt Arlandabanan.

Hur statsbudgetens saldo påverkas av medfinansiering är svårt att uttala sig om principiellt, det kan variera från fall till fall eftersom det egentligen kräver fullständig information om konstruktionen. Vad blir då påverkan enligt NR:s bokföringsprinciper?

EU-reglerna anger att om huvuddelen av risken och avkastningen från användningen av tillgången i produktionen av varor och tjänster kan hänföras till offentlig förvaltning ska investeringen registreras i stat eller kommun och därmed höja de offentliga utgifterna och dra ned det finansiella sparandet.

Detta är tillvägagångssättet oavsett hur tillgången redovisas i de enskilda aktörernas egen bokföring. Kontrakten är ofta komplicerade och en bedömning måste göras för varje enskilt samverkansprojekt. Regelverket är dock mycket strikt varför det är osannolikt att stat eller kommun kan ingå ett PPP utan att investeringen flyttas tillbaka till de offentliga utgifterna i NR och därmed drar ned finansiellt sparande.² Investeringarna för Nya Karolinska i Solna redovisas i såväl landstingets egen balansräkning som i landstingens finansiella sparande i NR.

När investeringen flyttas tillbaka till de offentliga utgifterna blir alltså effekten på finansiellt sparande, enligt EU-regler, även i detta exempel noll oberoende av om ett nationellt budgetutrymme har skapats eller inte.

Myndighets- eller bolagsform

I de fall stat eller kommun bildar särskilda bolag för att genomföra infrastrukturinvesteringar, som exempelvis i fallet med Öresundsbron, träder också särskilda EU-regler in. Regelverket anger att om ett offentligägt bolag står under kontroll och inflytande av stat eller kommun, ska hela bolaget (tillgångar, skulder, inkomster och utgifter) flyttas in i offentlig förvaltning och därmed påverka *den offentliga förvaltningens* finansiella sparande och bruttoskuld. I analysen beaktas till exempel vem som har bestämmanderätt i bolaget, om bolaget agerar på en konkurrensutsatt marknad och vem som täcker eventuella förluster.

I fallet med Öresundsbron bildade staten ett bolag i näringslivet för att kunna äga och styra ett gemensamt dotterbolag tillsammans med danska staten. I NR däremot ingår bolaget och dess investeringar som en del av statlig förvaltning

bland annat eftersom bolaget står under statlig kontroll och den enda kunden är staten själva. Ett annat exempel är finansieringen av järnvägen som går längs med norrlands-kusten, Botniabanan. Även detta bolag tillhör statlig förvaltning i NR.

Att ingå offentlig-privata partnerskap med näringslivet i olika medfinansieringsformer eller bilda särskilda bolag för att producera infrastrukturinvesteringar kommer sannolikt alltså inte heller att påverka budgetunderskottet mätt i NR-termer.

Andra möjligheter att påverka budgetsaldo och skuld

Det finns även andra möjligheter för offentliga myndigheter att påverka budgetsaldo och skuld. Stat eller kommun kan exempelvis kräva in extraordinära utdelningar från sina bolag, täcka förluster i egna bolag genom nyemission av aktier eller ställa ut garantier.

EU:s regler får effekt även i dessa exempel. Regelverket anger till exempel att enbart utdelningar som faller inom årets resultat får tillgodoräknas i finansiellt sparande. Eventuella utdelningar av tidigare års resultat eller utdelningar i form av vinster från fastighetsförsäljningar kan alltså inte räknas in i finansiellt sparande. Att täcka förluster genom att delta i nyemissioner av aktier bokförs inte som en aktieplacering (dvs. investering) i NR utan registreras istället som ett bidrag från staten till bolaget, vilket drar ned finansiellt sparande.

Svårt att kringgå EU:s regler för sparande och skuld

Sammanfattningsvis kan man säga att syftet med EU:s regelverk för NR och EDP är att säkerställa att övergången från nationell till internationell definition av sparande och skuld, det vill säga från respektive myndighets ekonomiska redovisning till NR-statistik, inte innehåller några luckor. Reglerna utgör ett kontrollverktyg för att säkerställa att den beslutade politiken i medlemsländerna följer regelverket, och är inte bara en kontroll av det statistiska underlaget.

Enligt reglerna ska inte ett land i EU kunna påverka sitt budgetunderskott eller sin skuld bara genom att ändra det nationella regelverket. Varje transaktion eller förändring av inkomst, utgift, tillgång eller skuld ska vara möjlig att granska för att säkerställa att regelverket har följts och därmed att korrekt påverkan på finansiellt sparande och bruttoskuld har erhållits. Uppgifterna i varje medlemsland granskas enligt samma regelverk och med utgångspunkt i att samma typ av händelse ska registreras på samma sätt i respektive lands räkenskaper, och på så sätt är också utfallen jämförbara mellan länderna.

Kontaktpersoner: Katarina Johansson, 08-506 944 77, Johan Norberg, 019-17 67 65 och Michael Wolf, 08-506 945 63

¹ PPP benämns i Sverige också Offentlig-privat samverkan eller OPS.

² ENS 20.276-20.290.

Offentlig skuld i Sverige och Europa

Sveriges skuldkvot betydligt lägre än på 90-talet

EU:s medlemsländer får inte ha för stora underskott eller skulder i den offentliga förvaltningen. Skulden mäts genom måttet Maastrichtskulden som inte får överstiga 60 procent av BNP. Under andra hälften av 90-talet var Sverige ett av länderna som inte klarade detta krav, men efter det har skuldkvoten minskat. Inom EU har dock skuldkvoten ökat kraftigt efter finanskrisen och över hälften av EU-länderna uppfyller inte kraven i nuläget.

Ett av de mest använda måtten för offentlig skuld är Maastrichtskulden. Enligt den så kallade stabilitets- och tillväxtpakten som alla EU:s medlemsländer har gått med på får medlemsländerna inte ha en offentlig skuld som överstiger 60 procent av BNP. För att kunna följa upp om alla EU-länder klarar dessa regler krävs att alla länder mäter sina offentliga skulder på samma sätt, varför man har skapat det gemensamma skuldmåttet Maastrichtskulden.

Stabilitets- och tillväxtpakten

EU:s medlemsländer beslutade 1997 att införa den så kallade stabilitets- och tillväxtpakten. Pakten finns till för att säkerställa sunda offentliga finanser bland unionens länder. Alla medlemsländer i EU är bundna av reglerna i stabilitets- och tillväxtpakten som fastslår att den offentliga förvaltningen i medlemsländerna:

- 1 inte ska ha ett budgetunderskott på mer än 3 procent av BNP
- 2 inte ska ha en konsoliderad bruttoskuld som överstiger 60 procent av BNP.

Budgetunderskott definieras som finansiellt sparande, det vill säga den offentliga förvaltningens inkomster minus utgifter och representerar det belopp som finns tillgängligt för utlåning eller vad offentlig förvaltning måste låna för att finansiera sin verksamhet. Skulden avser den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld, den så kallade Maastrichtskulden, som förklaras närmare i faktarutan nedan. När ett land inte uppfyller stabilitets- och tillväxtpaktens krav kan ett förfarande om alltför stora underskott inledas. Detta sker i samspel mellan EU-kommissionen, EU-rådet och medlemsstaterna.

Vad avser begreppet Maastrichtskulden?

Maastrichtskulden har även den längre och krångligare, men mer beskrivande, benämningen *offentlig förvaltnings konsoliderade bruttoskuld*. För att bättre förstå vad skuldmåttet innebär kan den längre benämningen brytas ned:

- *Offentlig förvaltnings*: Till skillnad från statsskulden avser detta skuldmått alltså hela den offentliga för-

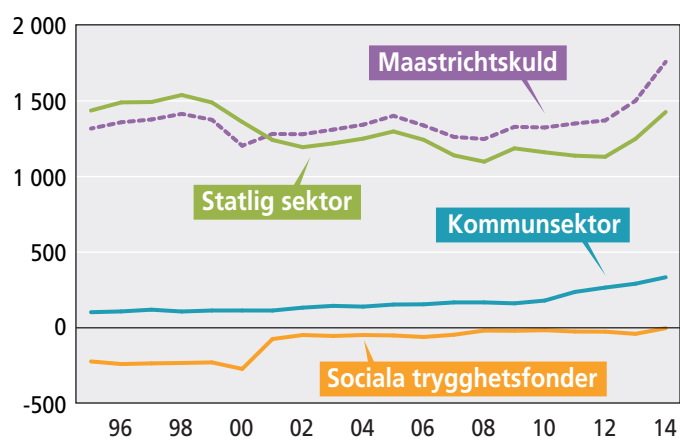
valtningens skuld. I den offentliga förvaltningen ingår, utöver statlig sektor, även kommunsektorn och sektorn för sociala trygghetsfonder. Dessa två sektorer inkluderar framför allt kommuner och landsting, respektive AP-fonderna i det allmänna inkomstpensionssystemet. Andra enheter ingår också i denna avgränsning av offentlig förvaltning enligt det internationella regelverkets definitioner, exempelvis vissa offentligt ägda bolag.

- *Konsoliderade*: Att Maastrichtskulden är konsoliderad innebär att interna skulder ej tas med i måttet. Den skuld staten har gentemot sociala trygghetsfonder i och med att AP-fonderna äger statsobligationer räknas exempelvis inte med i Maastrichtskulden då den konsolideras bort inom den offentliga förvaltningen.
- *Bruttoskuld*: Att måttet avser bruttoskuld innebär att hänsyn inte tas till den offentliga förvaltningens tillgångar. Vidare är det inte alla sorters skulder som ingår i Maastrichtskulden, utan regelverket beskriver att det som ingår är den offentliga förvaltningens skulder i form av sedlar, mynt och inlåning, skuldebrev (räntebärande värdepapper) samt lån. I Sveriges Maastrichtskuld finns skulder i inlåning i staten, certifikat och obligationer i statlig och kommunal sektor samt låneskulder i alla tre av den offentliga förvaltningens delsektorer. Maastrichtskulden ska vidare värderas till nominellt värde, det vill säga det belopp som kommer betalas då skulderna förfaller.

Staten står för majoriteten av skulden

I diagrammet nedan visas offentlig förvaltnings tre delsektors bidrag till den svenska Maastrichtskulden.

Maastrichtskulden uppdelad på delsektorer
Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2014

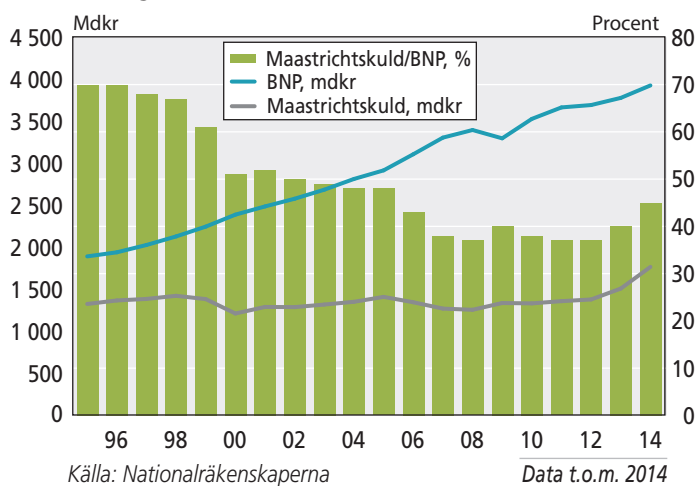
Staten står för den klart största delen av den totala skulden medan kommunsektorns bidrag ligger på en betydligt lägre

nivå, även om den har ökat de senaste åren. Att sektorn för sociala trygghetsfonder har ett negativt bidrag till den offentliga skulden under hela tidsserien beror på konsolidering. Denna sektor består främst av AP-fonderna som har stora innehav i statsobligationer, vilket innebär att de har lånat ut pengar till staten. De skulderna finns medräknade i statens bidrag till Maastrichtskulden i diagrammet. Eftersom interna skulder inom offentlig förvaltning inte ska tas med i Maastrichtskulden ger de ett negativt bidrag till Maastrichtskulden när de exkluderas. Innan inkomstpensionssystemet gjordes om 2001 hade AP-fondernas föregångare betydligt större innehav i statsobligationer. Det syns i diagrammet då sektorn sociala trygghetsfonder hade ett större negativt bidrag till Maastrichtskulden som gjorde att den totala skulden var mindre än statens skuld.

Lägre skuldkvot beror främst på BNP-tillväxt

Under krisen i början av 1990-talet lånade den svenska staten upp 700 miljarder vilket fördubblade statens skuld på ett fåtal år. Det ledde till att den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld ökade kraftigt även som andel av BNP. Den högsta nivån nåddes år 1996, då Maastrichtskulden uppgick till 70 procent av BNP. Maastrichtskulden finns sammanställd från och med 1995, men den kan uppskattas till att ha legat på cirka 40 procent av BNP 1990. Från den höga nivån i mitten av 90-talet minskade sedan Maastrichtskulden som andel av BNP under cirka femton år. 2011 var Sveriges Maastrichtskuld nere på 37 procent av BNP. Maastrichtskulden, mätt i kronor, har däremot legat på en relativt oförändrad nivå de senaste tjugo åren. Från 1995 till 2012 har skulden legat i intervallet 1 200–1 400 miljarder kronor. Maastrichtskulden som andel av BNP hade alltså minskat med 33 procentenheter femton år efter toppnoteringen 1996, medan skulden, mätt i kronor låg kvar på samma nivå. Det är alltså inte så att Maastrichtskulden i absoluta tal har minskat sedan krisåren på 90-talet, även om dess värde minskat något på grund av inflation. Att skulden som andel av BNP har minskat beror istället på att BNP har ökat stadigt sedan mitten av 90-talet.

Sveriges Maastrichtskuld och BNP

Ökad Maastrichtskuld de senaste åren

Sedan 2012 har dock den svenska Maastrichtskulden ökat med nästan 400 miljarder kronor så att den uppgick till 1 759 miljarder 2014. Maastrichtskulden ökade 130 miljarder kronor 2013 och 258 miljarder 2014. Under samma period gick den offentliga förvaltningen med underskott på 52 miljarder 2013 och 67 miljarder 2014. Att täcka upp för offentlig förvaltnings underskott kan med andra ord inte förklara hela skuldökningen.

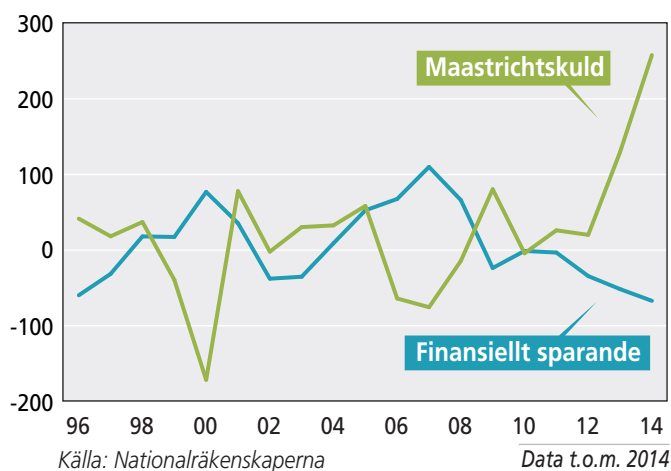
Under 2013 beslöt Riksbanken att utöka valutareserven med 100 miljarder för att ha större möjlighet att ingripa vid en svensk bankkris. Därför begärde Riksbanken att staten skulle låna ut 100 miljarder till Riksbanken. För att finansiera den utlåningen lånade staten genom riksgälden upp motsvarande belopp, vilket ökade Maastrichtskulden. Eftersom staten fick en fordran på Riksbanken på samma belopp blev statens nettoförmögenhet dock inte påverkad. Maastrichtskulden, som bara ser till den offentliga förvaltningens skuldsida, ökade däremot med 100 miljarder.

2014 ökade Maastrichtskulden med cirka 250 miljarder, eller 17 procent. 55 miljarder av skuldökningen berodde att statens utlandsskuld ökade i värde på grund av svagare kronkurs, vilket förklaras närmare senare i artikeln. Cirka 100 miljarder av skuldökningen 2014 berodde på att Kammarkollegiet och AP-fonderna ökade sina skulder genom finansiella transaktioner i repor och värdepappersutlåning. Det handlar inte om att de behövde belåna sig utan om att de genomförde finansiella transaktioner med syfte att öka avkastningen på det kapital de förvaltar. Dessa transaktioner påverkar inte den offentliga förvaltningens finansiella ställning men de påverkar ändå bruttoskulden. Vidare utökade kommunsektorn sin upplåning med 42 miljarder under 2014. På grund av periodens kraftiga ökning av Maastrichtskulden, mätt i kronor, steg även skuldkvoten med 8 procentenheter, till 45 procent av BNP, trots en förhållandevis god BNP-tillväxt.

Valutakursförändringar och aktieköp påverkar Maastrichtskulden

Maastrichtskulden i procent av BNP beror både på nivån på Maastrichtskulden och på BNP. Vad är det då som får ett lands Maastrichtskuld i kronor att öka eller minska? Det ligger nära till hands att tänka att skulden beror på om offentlig förvaltning går med underskott eller överskott och därmed lånar upp eller amorterar på sina lån. Det är helt riktigt att det påverkar den offentliga skulden men det finns även andra faktorer som kan skapa stora ökningar och minskningar av Maastrichtskulden utan att påverka den offentliga förvaltningens finansiella sparande. Att den offentliga förvaltningens underskott eller överskott inte ensamt kan förklara alla förändringar i Maastrichtskulden ses i följande diagram som visar det finansiella sparandet samt förändringen i Maastrichtskulden. Offentlig förvaltning uppvisar ett överskott de år det finansiella sparandet är positivt och ett underskott de år det finansiella sparandet är negativt.

Offentligt finansiellt sparande och skuldtutveckling Miljarder kronor

Att ett positivt finansiellt sparande inte motsvaras av en lika stor skuldminskning för offentlig förvaltning beror på att andra faktorer påverkar Maastrichtskuldens utveckling.

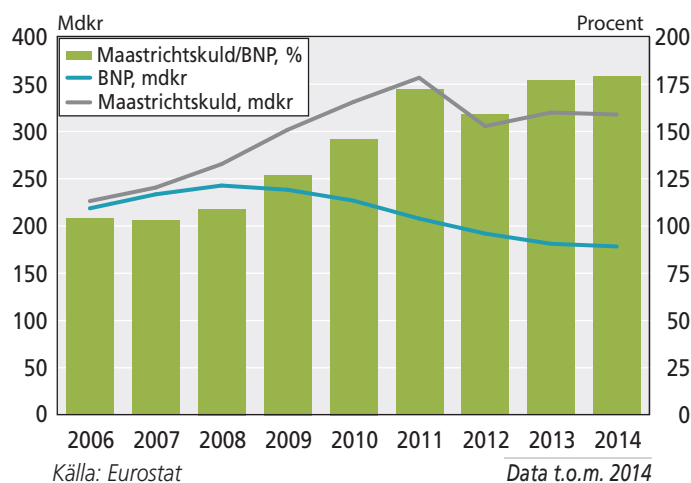
Köp och försäljningar av finansiella tillgångar, såsom aktier, påverkar inte det finansiella sparandet. De påverkar däremot Maastrichtskulden om den offentliga förvaltningen finansierar köp genom att belåna sig, alternativt att försäljningsinkomster används till att minska den offentliga belåningen. Exempelvis sålde staten bolagen Vin & Sprit och Vasakronan 2008 för sammanlagt 74 miljarder. Köp och försäljningar av aktier påverkar inte finansiellt sparande men inkomsterna av dessa försäljningar användes till att minska Maastrichtskulden.

Förändring i växelkurser påverkar också storleken på Maastrichtskulden utan att påverka det finansiella sparandet. Ungefär en fjärdedel av den offentliga skulden är skulder i utländsk valuta. Exempelvis lånar staten upp pengar genom att ge ut obligationer som värderas i amerikanska dollar. Maastrichtskulden värderas till det belopp som ska återbetalas då skulden förfaller. Eftersom den svenska Maastrichtskulden mäts i svenska kronor påverkar växelkursen hur många kronor en skuld som är lånad i dollar är värd. 2014 blev den svenska kronan svagare gentemot dollarn vilket gav en valutaeffekt som ökade Maastrichtskulden med 55 miljarder kronor.

Över hälften av EU-länderna klarar inte kraven

Sveriges Maastrichtskuld i procent av BNP har minskat kraftigt sedan mitten av 90-talet på grund av ökad BNP, vilket beskrevs ovan. I Grekland har utvecklingen de senaste åren gått åt motsatt håll. I absoluta tal minskade den grekiska Maastrichtskulden med motsvarande 370 miljarder kronor under perioden 2011–2014. Ändå har Greklands Maastrichtskuld som andel av BNP ökat då landet har drabbats av en kraftig recession där BNP har minskat mer i procent än vad skulden gjort. Därmed har Grekland med en offentlig bruttoskuld om 179 procent av BNP kommit än längre från att klara EU:s krav, enligt vilka ett lands skuld inte får överstiga 60 procent av BNP.

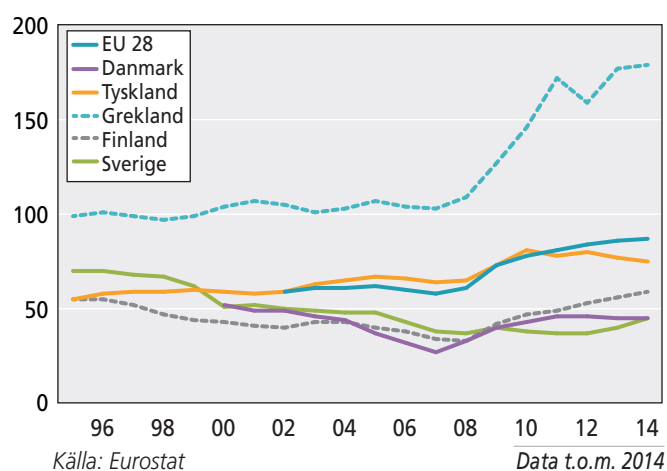
Greklands Maastrichtskuld och BNP

Grekland är det land i Europa som är längst ifrån att klara kravet för offentlig skuld enligt EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Däremot är Grekland långt ifrån det enda land som inte klarar kravet då hela 16 av 28 EU-länder hade en skuld som översteg 60 procent av BNP 2014.

I diagrammet nedan visas den sammanlagda Maastrichtskulden för alla EU:s medlemsländer i procent av hela EU:s BNP. Den totala Maastrichtskulden för EU:s 28 medlemsländer låg kring 60 procentsgränsen under början av 2000-talet och fram till finanskrisen, men steg kraftig då krisen började få effekt på EU-ländernas offentliga finanser. Medlemsländernas sammanlagda Maastrichtskuld i procent av BNP fortsatte att öka även efter finanskrisen och uppgick till 87 procent 2014.

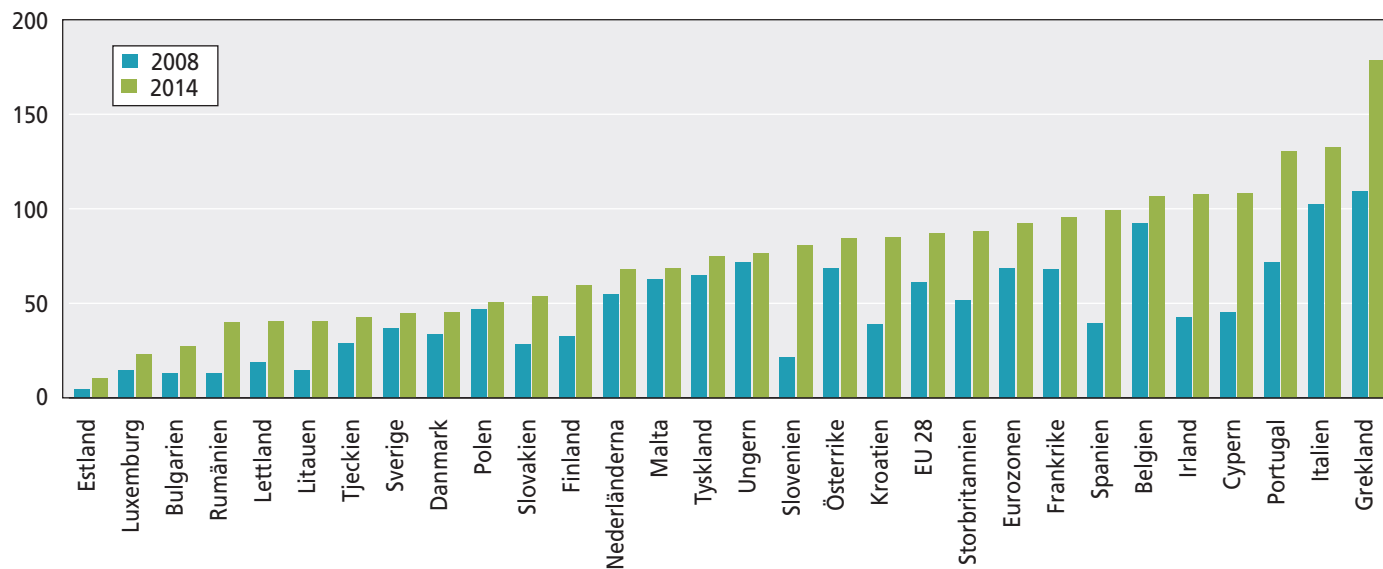
Maastrichtskuld/BNP för utvalda EU-länder Procent

De betydande offentliga skulderna i de europeiska länderna går dock inte att enbart skylla på 2000-talets finanskris. Redan innan finanskrisen bröt ut 2008 hade ett antal av dagens 28 medlemsländer en Maastrichtskuld som låg över stabilitets- och tillväxtpaktens gräns. Under perioden 1995–2008 var det mellan sex och elva länder som hade offentliga skulder som inte klarade 60-procentsgränsen. Sverige var ett av dessa länder till och med 1999.

Maastrichtskuld/BNP för samtliga EU-länder

Procent

Källa: Eurostat

Kontaktperson: Johan Wikström, 08-506 943 86

Summary

Rapid growth for the Swedish economy

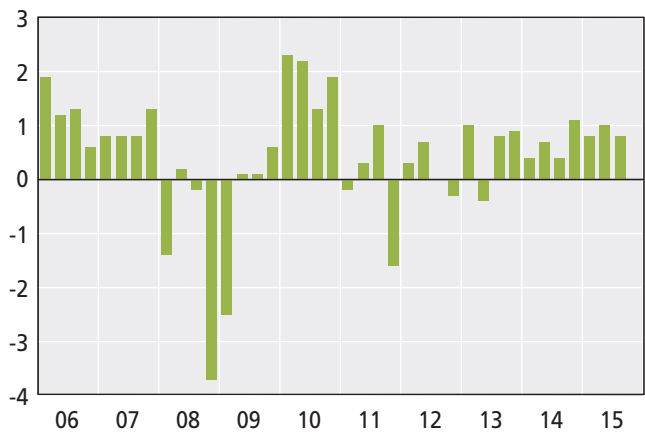
Sweden's economy developed strongly again in the third quarter. The domestic economy in the form of increased household consumption and rising building investments contributed the most to GDP growth. However, Sweden's exports increased more rapidly, but the GDP contribution from foreign trade was weak because imports rose as much.

The strong economic development in Sweden continued during the third quarter when GDP rose by 0.8 percent, seasonally adjusted. The upswing during the first three quarters is well above the average growth rate over the last twenty years.

The significant population increases have led to greater differences between GDP and other measures such as GDP per capita during the year. The increased migration will also affect GDP growth in coming quarters, above all through public consumption. Two feature articles investigate how this affects the national accounts.

Gross domestic product (GDP)

Percent change from previous quarter. Seasonally adjusted

Source: National accounts

Data up to and including third quarter 2015

While the Swedish economy continues to grow quickly, the economic outlook in our neighbouring countries is nevertheless weaker with lower GDP figures in both Finland and Denmark and a continuing slowdown in Norway. However,

the global economic situation has stabilised during the third quarter, mainly due to improved development in Asia. At the same time, growth slowed down in both Europe and the US.

Swedish exports rose more rapidly in the third quarter. In particular, exports of goods showed a higher growth rate; exports of investment goods contributed above all to the upswing. Export of services continued to increase sharply like previously this year. Despite the increase in exports, the contribution to GDP growth from foreign trade was weak because imports rose nearly as sharply.

After a few quarters with moderate increases, household consumption was once again one of the driving forces behind GDP growth. Car purchases led the upswing on a broad front. Income continued to rise more quickly than consumption, which indicates that households have further room for consumption; this surplus is now being placed in savings.

Housing construction comprised the main driving force in the investment upswing in the third quarter, but even machinery investments have begun to show indications of an upswing. Investments as a share of GDP have increased markedly in recent years, but when housing investments are excluded, the share is barely over the average of the last 20 years.

Production in the business sector continued to rise at the same rate as during the last two quarters this year. Industrial production increased for the fourth quarter in a row and both the service industries and the construction industry continued to increase significantly.

Sweden's economy – a statistical perspective also contains four feature articles. One of the articles deals with the increasing migration and how it is handled in the national accounts; another article deals with supplementary GDP measurements that become more relevant during periods of high population growth.

In the following two feature articles we discuss how EU regulations determine Sweden's financial savings and an article on how the Swedish Maastricht debt has developed during the last twenty years.

Tidigare temaartiklar

Titel	Nummer	Sid
Ökat tjänsteinnehåll i konsumtionen sedan 80-talet.....	2015:3	18
Hushållen med högst inkomster ökade sparandet mest	2015:3	23
Valutakursens påverkan på inflationen.....	2015:2	18
Redovisningen av import och export av FoU påverkas av ENS 2010	2015:2	21
Makroekonomiska obalanser i Sverige och Europeiska unionen	2015:2	22
Tjänsteexporten allt viktigare för ekonomin	2015:1	20
Valutakursens påverkan på importprisindex.....	2015:1	23
Balansräkningarnas kopplingar till investeringar	2015:1	26
Omläggningen till ENS 2010 medför ändrad EU-avgift	2014:4	17
Förändrad redovisning av premiepensionen.....	2014:4	19
Anpassning av nationalräkenskaperna till ENS 2010.....	2014:3	20
Ingen dramatisk tjänsteprisnedgång	2014:3	22
Nya konstantskatteindex.....	2014:3	25
ENS 2010 och allmän översyn medför förändringar av NR	2014:2	18
Vad händer i NR när FoU blir investering i ENS 2010?.....	2014:2	22
Betydande omfördelningseffekter mellan inkomstgrupper.....	2014:1	23
ENS 2010 och dess påverkan på finansräkenskaperna	2013:4	20
ENS 2010 och ändringar av pensionssystemet	2013:4	22
Globala värdekedjor och flytt av produktion.....	2013:3	19
HUKO – ny månadsindikator för hushållskonsumtion.....	2013:3	22
Förändringar i NR av nya förordningen ENS 2010	2013:3	25
Nya vikter i nationalräkenskaperna.....	2013:3	28
Nya regelverket ENS 2010 införs september 2014	2013:2	20
Från varor till tjänster i konjunkturstatistiken.....	2013:2	21
Regional matchning på arbetsmarknaden under 2012	2013:1	20
Multifaktorproduktivitetsutvecklingen i näringslivet 1993–2012	2013:1	23

ANSVARIG UTGIVARE

Ylva Hedén Westerdahl

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Magnus Saltveit, redaktör	08-506 949 84
Maria Schoultz, redaktör	08-506 940 74
Thomas Bjurenvall	08-506 945 74
Johannes Holmberg	08-506 945 11
Jenny Lidmark	08-506 944 42
Tomas Thorén	08-506 941 46

MEDSKRIBENTER

Katarina Johansson, nationalräkenskaper
Daniel Johansson, nationalräkenskaper
Daniel Lennartsson, nationalräkenskaper
Andreas Lennmalm, nationalräkenskaper
Johan Norberg, nationalräkenskaper
Johan Wikström, nationalräkenskaper
Michael Wolf, nationalräkenskaper

GRAFISK FORM

Monica Andersson 08-506 943 62

Förfrågningar kan även göras via e-post: förnamn.efternamn@scb.se.